נעומקו של מקרא

דברי עומק
בפרשת השבוע ובמועדים

חיי שרה
ה'תשפ''ז

בכל עניני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור | מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מיילל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: (כג,א')

יש להבין מה הוא שהוסיף הכתוב ואמר **שְׁנֵי** חַיֵּי שָׂרָה, והרי כבר נאמר מֵאָה **שָׁנָה** וְעֶשְׂרִים **שָׁנָה** וְשֶׁבַע **שָׁנִים**. וכן מדוע תוטעם התיבה **שְׁנֵי** בטפחא, שהוא כעין הפסקה קלה, והרי לפניה מוטעמת התיבה **שָׁנִים** באתנחתא, שהיא הפסקה גדולה. והרי כאן הפסקה לאחר הפסקה, **שָׁנִים שְׁנֵי**.

ולפשוטו של מקרא פירש"י כלן שוין לטובה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, על דרך אין המקרא יוצא מידי פשוטו, שהתיבה **שְׁנֵי** היא בהוראה של **שְׁנַיִם.** ללמד שחיי שרה נחלקו ל**שְׁנַיִם**. חלק אחד של חייה **עד שנולד יצחק** וחלק שני של חייה **מהולדת יצחק,** לראותו ממשיך דרך ה'. שהרי לשם כך היו **שני חייה.** ולכן משמעה שמסר עצמו לעקידה פרחה נשמתה, שבזה הגיעה לתכלית חייה. ועי' עוד לקמן עה"פ שני חיי אברהם [כה,כז'].

ועוד על דרך הדרש כמובא במדרש רבה [מה] פר' לך לך, **שמסרה ל"ח שנים מחייה** בעבור הולדת יצחק, באמרה חמסי עליך וגו' (כמובא בלעומקו של מקרא פרשת לך לך טז, ה' עי"ש). **ואשר על כן** שמסרה חייה על יצחק, נאמר **שְׁנֵי** חַיֵּי שָׂרָה, **עד** שנולד יצחק, **ומשעה** שנולד עד העקידה.

ועוד על דרך הדרש והרמז, יֵאָמֵר כפי שמובא **במדרש** אסתר רבה, כי אסתר היא בתה של שרה, **תָּבוֹא אֶסְתֵּר בִּתָּהּ שֶׁל שָׂרָה** [שְׁחָיְתָה שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה שָׁנָה, וְתִמָּלֵךְ עַל שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה], **ובאסתר** נאמר **וַתִּתְחַלְחַל** הַמַּלְכָּה מְאֹד. וכן יֵאָמֵר לגבי שרה **וַתִּתְחַלְחַל**. חלקהו לשתי מלים. **וַתִּתְחַל - חַל**. שבעקידה **התחילה** את חסרון **ל"ח** חייה, בעבור יצחק.

וכשם שמסר יצחק עצמו לעקידה בעבור אברהם, **כן מסרה שרה עצמה בעבור יצחק, וכן מסרה עצמה אסתר בעבור העם.**

ועל דרך הצח, זה שאמרה אסתר פַּעֲמַיִם וכאשר **אבדתי אבדתי**, (אסתר ד, טז') פעם אחת בעבור שרה, ופעם

לעומקו של מקרא
חיי שרה

אחת בעבורה. ולכן נאמר **וַתִּתְחַלְחַל**, פַּעֲמַיִם **ל"ח**. והוא ר"ת **ל**מסור **ח**ייה.

ובשרה פעלו שני כוחות, הרגש והשכל. ומכיון שהרגש הוא הכח השולט בה, [כמבואר בפרשת לך לך] **מכח הרגש** של שרה כמעט שפרחה נשמתה בשמעה כי נלקח יצחק לעקידה. **ובכח השכל** הבא מאברהם, שמחה כי אברהם עושה מצות השם נאמנה. ולא תעמוד בדרכו למנעו.

וזה שהתנבא ירמיהו **שָׂרָתִי** בַּמְּדִינוֹת הָיְתָה לָמַס (איכה א,א'). ועל דרך הדרש, מאי למס, כפי שדרשו בגמרא כתובות (צו.) **לַמָּס מֵרֵעֵהוּ חָסָד** (איוב ו,יד') ופירש רש"י בכתובות שם, **הממיס** [**המונע**] עצמו מרעהו, **ממיס** ממנו חסדים.

ולכן, על דרך זו, לא מנעה שרה מלמסור עצמה למיתה בעבור יצחק. כדי לא למנוע עקידתו, וכדי לא למנוע מאברהם חסדיו לפני המקום. כי אברהם הוא עמוד החסד. וכל אשר עושה, חסד הוא עושה עם קונו ועם דורותיו אחריו.

ואכן, **בסדר הדורות** מובא שמרוב צערה הצדיקה עליה שרה את הדין, כי אברהם כל מה שעושה על פי ה' הוא עושה. **ורק כשנודע לה,** שאכן לא נשחט יצחק רק אז פרחה נשמתה **מרב שמחה.**

וכשם שגמלה שרה חסד עם אברהם ויצחק, כן גמלה **אסתר** חסד עם **עַמָּהּ**. ובזה השלימה רצון **זְקֵנָתָהּ**, שהיתה מוכנה להמיס [למנוע, כדברי המדרש] עצמה על **בנה.**

^^^^

וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת-קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת. [כג,כ']

לַאֲחֻזַּת-קָבֶר היינו דכתיב וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וְיָדוֹ **אֹחֶזֶת** בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וגו', שכבר מלידה טען יעקב על זכותו במערת המכפלה, כפי שהוריש לו אביו מאברהם.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

דרשת **לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ**

וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ (כד,ב')

יש לעיין, מדוע יחלק הכתוב בין **לִסְפֹּד** ובין **וְלִבְכֹּתָהּ, לִסְפֹּד** לְשָׂרָה **וְלִבְכֹּתָהּ**. שהיה לו לומר **לספד ולבכות** לשרה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע **וְלִבְכֹּתָהּ** נכתב ב- כ' קטנה**. וְלִבְכֹּתָהּ**.

לפשוטו של מקרא יש לומר כפי שאמר רב ששת (ברכות ו' עמ'ב') **אַגְרָא דְהֶסְפֵּדָא - דְלוּיֵי**. כלומר: השכר שמקבלים עבור ההספד הוא **דְלוּיֵי** וכפירוש רש"י שם **להרים קול** בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים**. ופירש דלויי** מלשון **להרים** [קול]**.**

ולעומקו של מקרא יש עוד לפרש בזה **דְלוּיֵי מלשון דלי, שדולה** מעיני השומעים את דמעותיהם. **ולפי כך** יהיה פירוש **וְלִבְכֹּתָהּ** שישמעו בני חת ויבכו גם הם.

ויש ליתן טעם בזה, ניחא שיבכה אברהם, ומה ענין יש בזה שיבכו בני חת. **אלא**, אברהם **נביא היה,** וראה בעיני רוחו כי פרט לשרה עוד שתי אמהות תקברנה במערת המכפלה, רבקה ולאה. את לאה יספיד יעקב, **אך לרבקה לא יהיו סופדים**. שהרי **יצחק** יהיו עיניו כהות, **יעקב** עדיין לא ישוב מפדן ארם, **ועשו** שונא לרבקה על שאוהבת את יעקב, **ובני חת הם יהיו אלו שיתעסקו בקבורתה של רבקה, ויספדו ויבכו לה.** (וכן בפירוש הרמב"ן בפרשת וישלח לה,ח', שבני חת הם שהתעסקו בקבורתה).

ואשר על כן כלל אברהם **גם את רבקה** בהספדו ובבכיתו את שרה, שנאמר **וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ**. וכך יהיה ערך הדברים:

לִסְפֹּד לְשָׂרָה, וְלִבְכֹּתָהּ - **לְרִבְקָה.** שָׁכָלַל בהספדו ובכייתו **גם את רבקה**.

ועל דרך הצחה: מדוע נכתבה **כ'** קטנה במילה **וְלִבְכֹּתָהּ**.

שהרי **לִבְכֹּתָהּ** בגימטרי' **ללא** הכ' הקטנה, עולה **תל"ז**, והמילה **לרבקה** בגימטרי' עולה **של"ז, כ"ף**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

בגימטריה עולה **ק'**, [עם אות המילוי ף] והכ"ף **הקטנה** באה לומר לך **להחסיר** ק' מתל"ז והרי של"ז.
כלומר: **הורד** את **הכ"ף** מ **לִבְכֹּתָהּ** ותקבל **לרבקה**.
וכן ללא הכ"ף תקבל: **וּלְבָתָה**.
שרבקה כלתה נחשבת **לבתה**.
וכאומרו ויבא אברהם **לבכות לשרה ולבתה**, רבקה.
והוא הרמז למה שנאמר לעיל שבא אברהם **לִסְפֹּד לְשָׂרָה, וְלִבְכֹּתָהּ - לְרִבְקָה.**

ועוד בעניין זה יובן בפרשת **ויחי** מדוע **מילותיו האחרונות** של יעקב בטרם יִגְוַע היו **מֵאֵת בְּנֵי-חֵת** (בראשית מט, כט-לג'):

וַיְצַו אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֶאֱסָף אֶל-עַמִּי **קִבְרוּ אֹתִי אֶל-אֲבֹתָי אֶל-הַמְּעָרָה** אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה עֶפְרוֹן הַחִתִּי: בַּמְּעָרָה אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-מַמְרֵא בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם אֶת-הַשָּׂדֶה **מֵאֵת עֶפְרֹן הַחִתִּי** וגו' **מֵאֵת בְּנֵי-חֵת**: וַיְכַל **יַעֲקֹב לְצַוֹּת אֶת-בָּנָיו** וַיֶּאֱסֹף רַגְלָיו אֶל-הַמִּטָּה וַיִּגְוַע **וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמָּיו:**

ויש לשאול, וכי מה ליעקב ברגעים הקדושים של יציאת הנשמה להזכיר את **בְּנֵי-חֵת.**

אלא כאן שילם יעקב לבני חת **טובה תחת טובה** על אשר **התעסקו בקבורת אמו רבקה.**

שהרי לא היה בקבורתה, כנ"ל, כי היה בדרך חזרה מפדן ארם, ויצחק אביו כָּבְדוּ עיניו, ועֵשָׂו שונא לרבקה, **לכן בני חת התעסקו בקבורתה.** (וכפירוש הרמב"ן כדלעיל). לכן מילותיו האחרונות [לאחר שציוה את בניו וברכם] היו: **מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.**

וכל זאת ראה אברהם בעיני רוחו בנבואה ולכן נרמז בהספדו ובכייתו על שרה **גם הספד ובכיה על רבקה.** שנאמר **וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ. לִסְפֹּד לְשָׂרָה, וְלִבְכֹּתָהּ - לרבקה.**

ועוד יש לומר, כנ"ל, שבהספדו לשרה גרם אברהם לִבְנֵי חֵת שיבכו גם הם, וכמאמר הגמרא [ברכות ו:] **אַגְּרָא דְּהֶסְפֵּדָא - דְּלוּיֵי.** והעלה דמעותיהם

לעומקו של מקרא
חיי שרה

למען יזכרו בבא העת **להספיד גם לרבקה ולבכתה.**

ועל דרך הרמז והסוד, וכמובא באוהב ישראל מאפטא, **שרה** היא כנגד עולם **הבריאה** ונקראת **נשמת העולמות.**

וַהֲוֵינָן בָּהּ, במה זכתה שרה להיות **נשמת העולמות** בעולם **הבריאה.**

ויש לומר, שהספדו של אברהם ובכייתו **העלו אותה לדרגת נשמת העולמות, לדרגת עולם הבריאה.** ולשרה יאה לְזַכּוֹת לעולם הבריאה **על אשר ראתה בקרבה** את **מעשה הבריאה** של הקב"ה שהפכה **מעקרה לאם הבנים שמחה.**

וכמובא בלעומקו של מקרא פרשת וירא **וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ.** על מה צחקה על עסקי **קִרְבָּהּ.**

וכתרגום אונקלוס מְעוֹהִי, על עסקי מעיה. שכל זמן שבקרב מעיה מתגלה ההתחדשות האלקית מתקיים בה **מִבְשָׂרִי אֶחֱזֶה אֱלוֹהַּ.**

ועוד על דרך הצח, כנ"ל - ראתה שרה ב**קרבה** גם את **רבקה.** שהן אותן אותיות, **ותצחק בקרבה,** שמחה שרבקה תהיה ליצחק.

וְעָלֶיהָ אמר שלמה המלך אשת חיל מי ימצא וגו' **זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ (משלי לא טז) ,** ומובא במדרש תנחומא: **זָמְמָה וְנָטְלָה שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וְשָׁם נִקְבְּרָה.**

שזממה ליקח את שדה מערת המכפלה ולהקבר בו, **שעל ידי זה יהיה מנת חלקה עם אברהם ויצחק בנה,** שנאמר בו ויצא יצחק **לשוח בשדה.** ועל כן זכתה לעולם הבריאה.

ועוד על דרך הצח הרמז והסוד, שֵׁם הַשֵּׁם השולט בעולם **הבריאה** הוא **עולם הנשמות,** הוא **יו"ד ה"י ו"ו ה"י,** הנקרא גם שם ס"ג שהוא הגימטרי"ה של שם זה. והוא **נרמז** במילה **וְלִבְכֹּתָהּ.** שכן הם אותו חשבון גימטרי"ה. כיצד:
יו"ד מהשם הנ"ל עם המילוי, בגימטרי"ה **כ',** והיא כנגד **כ'** שבמילה **וְלִבְכֹּתָהּ.**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ה''י, פַּעֲמַיִם מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה **ל'**, הם כנגד **ל'** שבמילה **לִבְכֹּתָהּ**.

וא''ו מהשם הנ"ל, עם המילוי, בגימטריה **י''ג**, הם כנגד אותיות **ובת''ה** הנותרות מהמילה **וְלִבְכֹּתָהּ**. שכן אותיות **ובת''ה** גם יעלו לחשבון י"ג, בגימטריה קטנה.

כיצד: המפיק באות **ה** שבמילה **וְלִבְכֹּתָהּ**. מכפיל אותה בשניים והם כנגד 10, ובגימטרי' קטנה **1**.

נותרו אותיות **ובת** מהמילה **וְלִבְכֹּתָהּ**. והם עולים לחשבון י"ב בגימטריה קטנה (ו-6, ב-2, ת-4) יחד עם המספר 1 העולה מהמפיק ה הנ"ל, הרי י"ג. והוא כנגד **וא''ו** עם המילוי שבשם השם של הבריאה.

הרי שנרמז בְּאִלֵּין מִלַּיָּא, שעל ידי **וְלִבְכֹּתָהּ** שעשה אברהם, העלה אותה לדרגת עולם הבריאה בו שולט השם הק' **ס''ג** שהוא גימטריה של **יו''ד ה''י וא''ו ה''י.**

ועוד על דרך הצחה: חלק את **וְלִבְכֹּתָהּ** לשתי מלים: **כל-ובתה.** שגם **בתה היתה בכלל ההספד והבכי.** לפי שנאמר וה' ברך את אברהם **בכל**, חד אמר בן, כי בכל גימטריה **בן**, וחד אמר בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. [והיא בתו משרה כמוכח מתוספות בבא בתרא דף קמא. ד"ה בת]. והיא נפטרה בעת פטירת שרה. ויבא אברהם לספוד לשרה **וְלִבְכֹּתָהּ לבתה**. ולכן כתיב כ' קטנה. לומר **שספד לשרה ובכה על בתה שנפטרה באותה העת, ועל רבקה לעתיד לבוא.**

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר שבהספדו **לשרה** רמז אברהם **לרבקה,**
כמובא לקמן, ובהערה במקום הנרמז.

וכמובא במדרש תנחומא

הספדו של אברהם לשרה:

הִתְחִיל אַבְרָהָם לִבְכּוֹת עָלֶיהָ וְלוֹמַר, **אֵשֶׁת חַיִל מִי יִמְצָא. בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ** אֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לָהּ: אִמְרִי נָא אֲחוֹתִי אָתְּ.

גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ. דָּרְשָׁה צֶמֶר וּפִשְׁתִּים, בֵּין יִצְחָק לְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁאָמְרָה, גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

הָיְתָה כְּאֲנִיּוֹת סוֹחֵר, וַתָּקַח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה, וְעוֹד, וַיִּשְׁלַח אֲבִימֶלֶךְ.

וַתָּקָם בְּעוֹד לַיְלָה, אֵימָתַי? וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר.

זָמְמָה שָׂדָה וַתִּקָּחֵהוּ, זָמְמָה וְנָטְלָה שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה וְשָׁם נִקְבְּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאַחֲרֵי כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת שָׂרָה.

חָגְרָה בְעוֹז מָתְנֶיהָ, אֵימָתַי? כְּשֶׁבָּאוּ הַמַּלְאָכִים, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְמַהֵר אַבְרָהָם הָאֹהֱלָה אֶל שָׂרָה וְגוֹ'.

טָעֲמָה כִּי טוֹב סַחְרָהּ, כְּשֶׁבָּאוּ עֲלֵיהֶם הַמַּלְכִים, דִּכְתִיב: וַיַּחֲלֹק עֲלֵיהֶם לַיְלָה.

לֹא יִכְבֶּה בַלַּיְלָה נֵרָהּ *
*** כאן רָמַז גם לרבקה שהיה נר של שרה דולק באהל רבקה.**

יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַכִּישׁוֹר, שֶׁהָיְתָה נוֹתֶנֶת מַאֲכָל לָעוֹבְרִים וְשָׁבִים.

כַּפָּהּ פָּרְשָׂה לֶעָנִי, שֶׁהָיְתָה נוֹתֶנֶת צְדָקוֹת וּמַלְבֶּשֶׁת עֲרֻמִּים.

לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג, מִגֵּיהִנֹּם. לָמָּה? כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֵשׁ שָׁנִים, שְׁנַיִם, שַׁבָּת וּמִילָה.

מַרְבַדִּים עָשְׂתָה לָּהּ, אֵלּוּ בִּגְדֵי כְהֻנָּה.
מְפֻרְסָם כַּפֶּיהָ נָטְעָה כָּרֶם, זֶה יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי כֶרֶם ה' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל.

נוֹדָע בַּשְּׁעָרִים בַּעְלָהּ, כְּשֶׁבִּקֵּשׁ מִבְּנֵי חֵת תְּנוּ לִי אֲחֻזַּת קֶבֶר.
סָדִין עָשְׂתָה, זוֹ הַמִּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר: סוֹד ה' לִירֵאָיו.

עוֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ, אֵלּוּ **עַנְנֵי כָבוֹד** שֶׁהָיוּ מַקִּיפִין אֶת הָאֹהֶל שָׂלָה. *
*** כאן רָמַז גם לרבקה שנאמר בה וַתִּתְכַּס, והיו ענני כבוד של שרה על אהל רבקה.**

פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה, אֵימָתַי? בְּשָׁעָה שֶׁאָמְרָה לוֹ: בֹּא נָא אֶל שִׁפְחָתִי. *
*** כאן רָמַז גם לרבקה שאמרה ליעקב שמע בקולי ולך קח לי.**

צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ, שֶׁבְּכָל יוֹם הָיְתָה מְצַפָּה אֵימָתַי יַחְזְרוּ הַמַּלְאָכִים שֶׁבִּשְׂרוּהָ שׁוֹב אָשׁוּב אֵלַיִךְ .

וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל *
*** כאן רָמַז גם לרבקה שהיתה ברכה שרויה בעיסה, כבימיה של שרה.**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ, וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם. *

***כאן רָמַז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר נולדו לו י"ב שבטים.**

רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, אֵלּוּ הָאֵמוֹת.

וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: הַבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוֹלֶלְכֶם (ישעיה נא, ב).

תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיִּהְיוּ חַיֵּי שָׂרָה.

וִיהַלְלוּהָ בַּשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ *

*** כאן רמז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר בו נאמר וזה שער השמים.**

ואשר על כל הנ"ל, נאמר:
וַיָּבֵא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה, וְלִבְכֹּתָהּ.
לִסְפֹּד לְשָׂרָה, וְלִבְכֹּתָהּ - לְרִבְקָה. וכן שהיה בוכה גם על בתה, כנ"ל.

^^^^

וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ (כג,ג')

יש ליתן טעם מה רצה הכתוב לומר בזה. שיכול היה הכתוב לומר **וַיְדַבֵּר אברהם אֶל-בְּנֵי-חֵת לֵאמֹר,** מבלי להקדים ולומר **וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ**. ומה תלמוד לומר **וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ**.

ומובא בזוה"ק קכ"א **במדרש הנעלם**, שתרמוז הפרשה לגוף ונשמה. שרה היא הגוף ואברהם היא הנשמה, והגוף ללא נשמה הרי הוא כמת, ועל ידי הגוף הנשמה מתעלית ונכספת אל קונה, הדא הוא דכתיב **וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ**.

ולהשלים למדרש הנעלם הנ"ל, יש לומר **לעומקו של מקרא,** שלכן נקרא בעל השדה **עפרון בן צחר.**

עפרון הוא הגוף **שֶׁמֵּעָפָר** יסודו, **והנשמה** היא המאירה בגוף, **צחורה** ונקיה, ולכן נקרא **עפרון בן צֹחַר**. והאות ח' והאות ה' מתחלפות הן, וקרי ביה צֹהַר. כמה דאת אמרת **צָהַר | תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה**. שהתבה היא הגוף והנשמה היא הצהר ומאירה כאבן טובה.

כן אברהם כנגד **הנשמה** המאירה **בְּשָׂרָה**, היא **בְּשָׂרָה של הנשמה**, ובהיותה מוטמנת במערת המכפלה, הנשמה שבה עולה בעילוי כפול ומכופל לפני קונה ומבקשת על בנה. הדא הוא דכתיב **וַיָּקָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתוֹ**.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

שהנשמה עולה מעלה מעלה **מֵעַל פְּנֵי מֵתָו.**

ועל דרך הצח ירמוז הפסוק **לנשמה שמרחפת כטפח מעל פני הגוף**, עד הקבורה, כמובא בספרים הק', ומכאן ואילך מתחילה לעלות. ולכן מוטעמת המלה **מֵעַל** בטיפחא, שהנשמה מרחפת **מֵעַל**, כטפח.

^^^^

וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חֵת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: שְׁמָעֵנוּ | אֲדֹנִי נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ בְּמִבְחַר קְבָרֵינוּ קְבֹר אֶת-מֵתֶךָ אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קִבְרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמְּךָ מִקְבֹּר מֵתֶךָ: (כג ,ה-ו')

לֹא יִכְלֶה, פירש"י לפשוטו של מקרא **לא יִמְנַע.** כמו אַתָּה ה' **לֹא תִכְלָא** רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי (תהלים מ, יב.), וכמו **וַיִּכָּלֵא** הַגֶּשֶׁם מִן-הַשָּׁמַיִם (בראשית ח, ב.).

ולעומקו של מקרא, בשימת לב לדוגמאותיו של רש"י, יש לומר **לתפארת פירושו,** שהשמים היו טעונים ומלאים והקב"ה **כָּלָא אותם בעל כרחם ומנע** מהם מלרדת, כדכתיב בפרשת קריאת שמע "**ועצר**".

וכמו כן ברחמי שמים, הרחמים מרובים עד אין ערוך, **ומתפשטים בעולמות** למען הורדת השפע לזה העולם, ודוד המלך מבקש מהקב"ה **שלא יִכְלָא את רחמיו** ולא יעצרם ולא ימנעם אלא יתן להם להתפשט ברוב עוז ושלום.

וכן יֵאָמֵר לגבי באברהם, שרצונו לקבור את מתו במערת המכפלה היה כה עז, כגשמים המבקשים לירד ברב שפע לעולם, וכרחמים המרובים אשר ביד הקב"ה לבדו ליתן להם להתפשט בעולם.

ומעתה יש לשאול, מאחר **ולֹא יִכְלֶה** פירושו **לֹא יִכָּלֵא,** מדוע תכתוב התורה **לֹא יִכְלֶה** באות **ה"א** ולא באות **א"ל"ף.**

ועל דרך הרמז תרמוז האות **ה"א על שם ה'**, לומר לך **בלתי לה' לבדו. וכשם** שבידי השם לא לכלוא הגשם ולא לכלוא רחמיו, כן בידי ה' לבדו להועיד את מערת המכפלה לאברהם. ולכן נאמר איש **מִמֶּנּוּ,** שלפשוטו הכוונה **איש מאתנו**, אך **לעומקו של מקרא** יש לדרוש **מִמֶּנּוּ - מהקב"ה.** וכאומרו: **אַיִשׁ לֹא יִכְלֶה ואַיִשׁ לֹא**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

יִכְלָא בלתי **מְמֻנוּ,** מהקב"ה. ומכיון שנשיא אלקים אתה, הרי שלך המערה, ועל כָּרְחָם הודו לו כי **מה' יצא הדבר**.

ועוד הִכְתִּיב הכתוב, אֲיִשׁ מְמֻנוּ **אֶת-קִבְרוֹ** לְאׇ יִכְלֶה ועל דרך סרסהו ודרשהו: אֲיִשׁ **אֶת-קִבְרוֹ** לְאׇ יִכְלָא מְמֻךְ, וכאומרם, **אפילו את קברותינו** שלנו אשר הועדנו **לנו**, ניתן **לך**.

ועל דרך הצח, לתפארת פירושו של רש"י, יש לומר שבדין החליף את האות ה"א עם האות אל"ף, לומר **לְאׇ יִכְלָא** במקום **לְאׇ יִכְלֶה.** שכן זו דרכה של האות ה' להיקרא **ה''א**. שתוכל **הא**ל"ף תמיד לבא במקום **הה**"א.

ועוד על דרך הצח, ובשימת לב הַשִּׁרְשׁ של **יִכְלֶה** בה"א הוא **כלה**. מלשון **כליה וסוף**. ובאומרו **לְאׇ-יִכְלֶה,** בזה רמז הכתוב שאין כליה וסוף למערת המכפלה, והיא **קניין נצחי** ביד אברהם לדורותיו.

ועוד על דרך הסוד, באומרו אֲיִשׁ מְמֻנוּ אֶת-קִבְרוֹ **לְאׇ-יִכְלֶה** מִמְּךָ מִקֶּבֶר מֶתֶךָ, רמז הכתוב למלאך הרחמים ששמו "**כלה**" ובהיפוך אותיות נקרא גם "**לכה**". כמוזכר לעיל בעניין סדם ובנות לוט, באמור הבכירה **לכה** ונשקה את אבינו יין. וכפי שמוזכר בפרשת וישב באמור יעקב ליוסף "**לכה** ואשלחך אליהם". ששלח עמו את מלאך הרחמים הנקרא "**לכה**". והוא מע"ב שמות היוצאים מד' הפסוקים של ויסע ויבא ויט בפרשת שלח י"ד, יט-כא'.

וכמבואר, שיש בו במלאך "**כלה**" תגבורת הדין ותגבורת הרחמים. לעפרון בן צוחר יהיה בו **תגבורת הדין,** לקיים שליחותו כמלאך הנקרא "**כלה**", ובזה **יִכְלֶה** רשותו של עפרון במערה. וכן יהיה בו **תגבורת החסד,** בשם הרחמים "**לכה**", שלא **יִכְלֶה** רשותו של אברהם ממערת המכפלה, ובזה יקיים "**לכה**" שליחותו ליתן את מערת המכפלה לאברהם לאחוזת עולם.

וכן מביא ה"אוהב ישראל" מאפטא שכל ע"ב שמות היוצאים מ-ג' פסוקים של "ויסע ויבא ויט" שבפרשת בשלח [י"ד יט-כא'], נקראים ישר והפוך, והם מלאכי חסד ורחמים לישראל, ומכאן שיש בהם תגבורת הדינים לכל המונע חסד מישראל.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וַיָּקָם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם הָאָרֶץ לִבְנֵי-חֵת (כג,ז')

על דרך הפשט השתחווה אברהם אבינו כמה פעמים, להודות **לעם הארץ** שבאו להספד, ומהם החשובים שבעיר, ויש אומרים אף לחשובים שבאומות העולם כגון שם ועבר ואבימלך וענר ואשכול וממרא שבאו לחלוק כבוד לשרה, [כמובא בסדר הדורות], **וכן** השתחווה לבני חת שמהם בקש את חלקת הקבר של עפרון.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם להשתחוויות כפולות אלו של אברהם שקראוהו נשיא אלקים, ולשמותיהם של **עפרון, עַם הָאָרֶץ וּבְנֵי חֵת**.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר שכולם מורים על **ארציות וגשמיות,** כגון עפרון שהוא לשון **עפר**, עם הארץ המחוברים **לארציות**, ובני חת שעשויים ללא חת ומפילים **חִתָּתָם** על יושבי הארץ. והם כולם כנגד אברהם **הרוחני והשמימי** שבגינו נבראו שמים וארץ, שנאמר בהם **בהבראם**, ודרשו **באברהם**.

ואחוזת הקבר, אשר מחברת בין הגוף המוטמן באדמה ובין הנשמה העולה מעלה מעלה, אותה מבקש אברהם **בחברון**. **המחברת** שמים וארץ.

ואשר על כן נקראת **חברון** קרית **הארבע**. שמלבד היותה מקום מנוחת כבוד לארבעה זוגות, הרי היא **כסולם לחמשת חלקי הנשמה**. ונקראת **קרית הארבע** על שם **ארבעה** חלקי הנשמה, **נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה הנקראת "חיה"**, שהיא על שם העתיד שעתידה בתחיית המתים לדשן העצמות בקבר ולהחיותן בתחיית המתים, המקושרים **לחלק החמישי העליון** של חלקי הנפש הנקראת **"יחידה"**, והנמצאת תחת כסא הכבוד, שהיא מקור החיות של כל חלקיה. ואשר על כן נקראת המערה מערת המכפלה, **שמעוררת** את **הארבע** חלקים להיות **נכפלים** עד הגיעם לכסא הכבוד שם **היחידה החמישית, המתיחדת** עם בוראה. וסימנך: נר"ן ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. וממנה מתחבר המקום **השמימי** ביותר עם המקום **הארצי** ביותר, עם הגוף המונח וטמון בעפר. ואשר על כן **מערת המכפלה** המובילה **לשערי גן עדן, אותה חמדו אברהם ושרה, וזה שהספיד אברהם**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

את שרה באמרו: זָמְמָה שָׂדֶה וַתִּקָּחֵהוּ (משלי לא טז').
והוא אשר הזכיר הכתוב **עם הארץ עפרון ובני חת.** שכולם בבחינת **ארציות ועפרוריות.** מלבד אביו של עפרון, הנקרא בשם **צחר**, והוא כעין **צהר** תעשה לתיבה **המדגיש בבהירותו את השחור שבעפריריותו**.

ובשימת לב, צהר הוא דרגה יותר מאירה מצחר, שכן נפתח עוד פתח קטן באות ח' והופכתו להיות ה', הוא האות ה"ה שניתנה לאבר**ה**ם, כדי **להרבות** אור באות '**חת**'. שכן בני חת חשוכים הם ועפרוריים הם, ובא הצ**ה**ר שבאברהם להרבות אור בצחר העפרוריות של עפרון, ולגלות את **האור הצפון לצדיקים** אשר במערה הנכפלת ועולה **עד שערי גן עדן** כבימי הבריאה.
וכדי לזכות לאור הגדול שבמערה, שיטח אברהם מלוא קומתו השמימית ארצה, כדי **להעלות** את מערת המכפלה מידי הארציים לידיו השמימיים.

ולכן מלכתחילה הופקדה המערה בידי **עפרון העפריי**, ובידי **בני חת החתיים** ששמם מורה על **חת ופחד** שהם נחלת **העפר**, ולכן נקראים הם גם **עַם-הָאָרֶץ**, עם השייך לארץ בלי שייכות לשמים, כדי שיבואו אברהם ושרה לגאול את מערת המכפלה מידיהם כדי **להחזירה למדריגתה השמימית**, הטהורה. על ידי קבורת שרה, הנקראת יסכה הסוכה ברוח הקדש. **בכסף מלא**, הוא לשון **כיסופים לה'**, עד עת בֹּא טַל התחייה, שעל ידי קבורתה של שרה יש בה תיקון שמימי לכל נשמות צאצאיהם של יצחק ויעקב ולהחזירם לשרשם. וזה שאמר הכתוב **אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר.**

ובאומרו אַרְבַּע מֵאוֹת' ירמוז הכתוב למשנה י"ב בפרק ג' במסכת עוקצין: אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, עָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק **שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַעֲשָׂרָה עוֹלָמוֹת,** שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח), לְהַנְחִיל אֹהֲבַי **יֵשׁ** וְאֹצְרֹתֵיהֶם אֲמַלֵּא. [**יש** בגימטרי"ה שלש מאות ועשר].

ואַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל כֶּסֶף ירמוז ל**ש'י** עולמות שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, שכן "**ש**" הם שלש מאות ו-**י'** הם מאה בגימטריה קטנה, ויחד הן 400 הרומזים לש"י עולמות, בהן **עובר** הצדיק **הנכסף לה'** ונרמז במלים **שֶׁקֶל**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

כֶּסֶף , **"עובר לסוחר". שעל** ידי **הכוסף, הכיסופים לה'** נהיה הצדיק **קל** להיות עובר לסוחר.
ואמר **עובר** שעובר בזה מעולם הזה לעולם הבא. ואמר **לסוחר**, שסוחר הוא מלשון **מעגל סחור סחור**, וכפי שדרשו חז"ל [תענית לא.] אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא **לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן** וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' {ישעיה כה-ט} ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

ובשימת לב נאמר מאמר זה **על ידי עולא ביראה.** וידרש שמו כנגד הנשמה **העולה למעלה** מתוך **הבאר** שהוא כנגד העולם הזה, שהוא כחשך על פני תהום. ואמר בשם רבי **אלעזר**, שלולא **הא-ל עוזרו** לצדיק אין **מחילה** לנשמתו, והוא לשון **מחול** לצדיקים, כי אין צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחטא, וכולם צריכים **מחילה**, והוא יושב ביניהם **בגן עדן**, והם **במחול סחור סחור**, וזה שאמר הכתוב **עובר לסוחר**. ואמר קוינו לו, ויושיענו, שנכספים אנו לראות את האור הגדול שבקצה מערת המכפלה הוא אור גן עדן של **היום ההוא**, היום המיוחד והמיוחל של **עת התחיה.**
לכן נאמרה באברהם השתחוויה **כפולה**, **לעם הארץ ולבני חת**, להעלות בזה את שדה המכפלה מדרגתם הארצית של עם הארץ ובני חת לדרגה השמימית של אברהם ושרה, וצאצאיהם יצחק ויעקב, בני בניהם עד עולם.

ואשר על כן, בסיום המקנה נאמר ויקם שדה עפרון, ופירש"י **תקומה היתה לו.** שיצא מיד הדיוט ליד מלך, מן **הארציות לשמימיות, ומן השמים לאבות ומן האבות לבנים.**

וזה שחזר הכתוב שנית **וַיָּקָם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת-קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.** (כג,ח')
ופירושו, שהקב"ה העבירה מרשות לרשות, מרשות הארציות לרשות שמים. ועל קנין זה רמז הפסוק (בראשית, ב,ד') אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ **בְּהִבָּרְאָם**, קרי ביה **באברהם**. **שקנין מערת המכפלה** הוא תולדה של מעשה הבריאה, של הקונה שמים וארץ.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וזה שדרשו רב ושמואל לפירושה של **מערת המכפלה**: [עירובין נג.]:
חד אמר:
היו בה **שני בתים, זה לפנים מזה.**
וחד אמר:
היו בה **בית, ועלייה על גביו.**

ולעומקו של מקרא ידרשו דבריהם: מאן דאמר **בית ועלייה** על גביו, רמז לגוף שהוא **בית לנשמה,** והנשמה **על גביו עולה מעלה מעלה** עד כסא הכבוד.
ומאן דאמר **שני בתים זה לפנים מזה,** רמז בזה לאבות ובנים, עד סוף הדורות **שזה לפנים מזה** עד אברהם ושרה, שהנחילו לבניהם עד עולם **עליה על גבי עליה** להיות אחוזים בכסא הכבוד עד עת התחיה.

^^^^

אֲדֹנָי שְׁמַעֵנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה-הִוא וְאֶת-מֵתְךָ קְבֹר: (כג,טו)
ויש לשאול, מדוע נקב עפרון דוקא בסכום זה, **אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף**, ומנין ידע אברהם את כוונתו **באומרו נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה.**

ועוד יש לשאול, מדוע אמר הַשָּׂדֶה **נָתַתִּי לָּךְ**, ועַיִן **לא נתן.** ומדוע אמר אברהם **נָתַתִּי** כֶּסֶף הַשָּׂדֶה, ועדיִן **לא נתן. ועוד**, מה זה שאמר **בֵּינִי וּבֵינְךָ. ועוד**, מדוע שינה הכתוב בין קרי וכתיב: **מַה-הִּוא**. קרי **הֶיא** וכתיב **הוא.**

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר שנרמז סכום זה של **אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף** בדבריהם של אברהם ועפרון גם יחד. אברהם אמר **נָתַתִּי כֶּסֶף הַשָּׂדֶה-קַח מִמֶּנִּי**. שהיה לו לומר **אֶתֵּן** כֶּסֶף הַשָּׂדֶה, **קַח** מִמֶּנִּי. שניהם **בעתיד.**

שאין תלמוד לומר **נָתַתִּי** - **קַח**. ומה תלמוד לומר **נָתַתִּי**.
ומכח קושיא זו, פירש רש"י לפשוטו של מקרא למען ירוץ הקורא בו: **נָתַתִּי** מוכן הוא אצלי, **והלואי נתתי לך כבר.**

ולעומקו של מקרא עדין יש לבאר. שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, ומכל מקום כתיב **נתתי** ועדין **לא נתן.**

ובשימת לב, היה צריך אמנם לומר בעתיד **אֶתֵּן**. ובאמרו **נָתַתִּי** , בלשון עבר, יוצא איפוא שאות **ת'** מיותרת.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

והאות **ת'** המיותרת כביכול, בגימטריה **ארבע מאות**, והיא תרמוז לארבע מאות שקל כסף שרצה אברהם ליתן.

וכן אצל עפרון, מצינו שאמר (כג,יא') **הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לָּךְ. שהיה לו לומר אתן לך.** ומה תלמוד לומר **נָתַתִּי**. שגם הוא אמר **ת' מיותרת**. וכוונתו לשוה ערך של **ת'** בגימטריה והוא **ארבע מאות.** ורמז בזה לארבע מאות שקל כסף שרצה לקבל. וכך נרמזו **אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף** בדברי שניהם כאחד.

וכך יהיה ערך הדברים: **עפרון** אומר הַשָּׂדֶה **נָתַתִּי** לָּךְ, **ואברהם** עונה לו **נָתַתִּי** כֶּסֶף הַשָּׂדֶה. מיד פתח עפרון ואמר **אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה-הִוא**.

וכוונת דבריו באומרו **בֵּינִי וּבֵינְךָ**. היא: **מה שנרמז בֵּינִי וּבֵינְךָ**.

וזה שסיים דבריו באומרו מַה **הִוא**. קרי **הֶיא** וכתיב **הוא**.

קרי **הֶיא** וכוונתו **לארץ**. **אֶרֶץ** אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה-**הֶיא.** וכתיב **הוא** וכוונתו **לסכום הכסף**. אֶרֶץ **אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף** בֵּינִי וּבֵינְךָ מַה-**הוא.**

וַיָּקֶם הַשָּׂדֶה וְהַמְּעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לַאֲחֻזַּת-קָבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.

מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.

יש לשאול, והרי **מֵאֵת עֶפְרוֹן הַחִתִּי** היה לו לומר. ומאי **מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.**

על דרך הפשט יש לומר על פי מה שכתוב **לְאַבְרָהָם לְמִקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי-חֵת.** שאין עפרון יכול לחזור בו, שהיה הקנין **לְעֵינֵי בְנֵי-חֵת**, ונוכחותם החליטה הקנין.

ועל דרך הדרש, מצינו **במדרש רבה**: **אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר** כַּמָּה דְיוֹת מִשְׁתַּפְּכוֹת, כַּמָּה קוֹלְמוֹסִין מִשְׁתַּבְּרִין, כְּדֵי לִכְתּוֹב **בְּנֵי חֵת עֲשָׂרָה פְּעָמִים. עֲשָׂרָה פְּעָמִים** כְּתִיב בְּנֵי חֵת, בְּנֵי חֵת, בְּנֵי חֵת, עֲשָׂרָה **כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת.**

לְלַמֶּדְךָ **שֶׁכָּל מִי שֶׁהוּא מְבָרֵר מִקָּחוֹ שֶׁל צַדִּיק, כְּאִלּוּ מְקָיֵּם עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת.**

עד כאן לשון המדרש.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ובביאור המדרש יש לומר שלכן נאמר **לְעֵינֵי** בְּנֵי-חֵת, שעיניהם בררו מקחו של צדיק.

וַהֲוֵינָן בָּהּ, היכן נרמז שאותן **עֲשָׂרָה פְּעָמִים** שכתוב בני חת הם **כְּנֶגֶד עֲשֶׂרֶת הַדְּבָּרוֹת.** שהמספר עשר עדיין איננו מוכיח לענין **הדברות** דוקא.

ושמא י"ל, שהצדיק מקיים בצדיקותו **את עשרת הדברות,** ועל ידי בירור מקחו של צדיק **מתבררים עשרת הדברות שהצדיק מקיים.** והמספר עשר בא לסיוע.

וכן אברהם נזהר בשעת המשא ומתן של המקח וממכר לא לעבור על **לא תשא** בעת משא ומתן, **ועל לא תחמוד** בטרם נחלט המשא ומתן, ולכן דִּבֵּר **אל בני חת** שיפגעו ויבקשו **מעפרון בן צחר** את מערת המכפלה, ולא פנה אל עפרון ישירות עד שעפרון פנה אל אברהם. וגם אז הציע את מקחו של ארבע מאות כסף **ברמז** באומרו **נתתי** כנ"ל.

וירמוז מקחו של צדיק לדברי הגמרא (יומא פו.) כדתניא {דברים ו-ה} ואהבת את ה' אלהיך שיהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות.

ולעומקו של מקרא, כשם שבעשרת הדברות נאמר וכל העם **רואים את הקולות,** כן כל בני חת כביכול **ראו את הקולות** של המקח וממכר בין אברהם ועפרון, שנאמר ראו את הקנין ושמעו את הקולות, וכאילו נאמר בהם **ראו את הקולות**.

ויש ליתן טעם, בַּמֶּה זכו **בְּנֵי חֵת** שֶׁיֵּאָמֵר עליהם כְּאִלּוּ קיימו **עֲשֶׂרֶת הַדְּבָּרוֹת.**

וי"ל שזכו בזה ע"י מצות **חסד של אמת** שיתעסקו לעתיד לבא עם קבורת רבקה וכמבואר לעיל.

ועוד על דרך הרמז והסוד ירמזון עשר פעמים **בני חת** לעשר הספירות הק'.

ג' תיבות **מאת בני חת** כנגד **ג**בורה.

מ מלכות
א אצילות-**כתר**
ת תפארת

ב בינה
נ נצח
י יסוד

ח חכמה, **ח**סד
ת הוד (**ת**' הוא **ה**' בגימטרי'ה קטנה עם הכולל)

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וכאומרו, על דרך המדרש הנ"ל, כל מי שמברר **השגחתו הפרטית** של צדיק כאילו ברר **עשרת הספירות הק' שהם השתלשלות השגחת ה'** על הצדיק.

ועוד יש לומר **על דרך הרמז** ירמזון **אַרְבַּע מֵאָת שֶׁקֶל-כֶּסֶף**, שראה אברהם בעיני רוחו את עשו בא כנגד יעקב **וארבע מאות איש עמו**, וע"י **אַרְבַּע מֵאָת שֶׁקֶל כֶּסֶף** קנה פדיון כופר נפשו של יעקב, והותש כוחם של ארבע מאות איש עמו.

עוד יתבאר על דרך הסוד, והצח, ואל תקרי. אל תקרי **אַרְבַּע מֵאות**, אלא ארבע **עולמות**. ששקל **ארבע מאות** כסף כדי לזכות על ידי מערת המכפלה, לו ולשרה ולבנו ולנכדו **ארבע עולמות.** אצילות בריאה יצירה עשייה.

וכן מובא בשערי אורה, להרב ר' יוסף ג'יקיטלי, מתלמידי הרמב"ן: עולם **האצילות** כנגד **אברהם**,
עולם **הבריאה** כנגד **שרה**,
עולם **היצירה** כנגד **יעקב**
ועולם **העשייה** כנגד **יצחק**.
הרי ארבע עולמות שהם כנגד **נפש רוח נשמה, חיה** (הנקראת גם נשמה לנשמה), וגבוהה מכולן חלקה החמישי של הנשמה הנקראת **יחידה.**

וכך יהיה ערך הדברים:
אצילות - אברהם, חיה יחידה [נשמה לנשמה]
בריאה - שרה, נשמה, [נשמת העולמות]
יצירה - יעקב, רוח, [רוח העולמות]
עשייה - יצחק, נפש, [נפש העולמות]

ואשר על כן נקבעה מערת המכפלה בקרית **ארבע** כנגד **ארבע** עולמות שזכה בהם אברהם לו ולשרה לבנו ולנכדו, היא **חברון** המחברת בין ישראל לאביהם שבשמים, דרך ארבע עולמות.

^^^^

וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיהוָ"ה בֵּרַךְ אֶת-אַבְרָהָם בַּכֹּל (כד,א')

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י בַּכֹּל עולה בגימטריא **בן**, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה.

ובזה ינתן טעם **לסמיכות** פסוק זה לשאחריו: **וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-עַבְדּוֹ** וגו' **אַשֶּׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לִבְנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי** וגו'. וכן מעיר השפתי חכמים במקום: דאם לא כן מה ענינו לכאן.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ועל דרך הצח, ולתפארת פירושו של רש"י, יש לומר כי **ידויקו** דבריו **מטעם הטיפחא** אשר במלה אברהם. וַיהוָ֔ה בֵּרַךְ֙ אֶת **אַבְרָהָ֔ם**, וטיפחא הוא **טעם מפסיק**, והוא מעין הפסקה קלה לומר שהמלה **אַבְרָהָ֔ם** המוטעמת **בטיפחא**, היא כעין הכנה למלה שתבוא אחריה: **בַּכֹּֽל.**

וכאומרו: וַיהוָ֔ה בֵּרַךְ֙ אֶת **אַבְרָהָ֔ם**, ובמה ברכו, **בבן**. שכן כ"ל בגימטרי"ה הוי נ', והמילה בכ"ל בגימטריה **ב"ן,** וצריך להשיאו אשה **ולכן** מיד סמיך ליה - **וַיֹּ֤אמֶר אַבְרָהָם֙ אֶל-עַבְדּ֔וֹ וגו' אֲשֶׁ֥ר לֹֽא-תִקַּ֛ח אִשָּׁ֖ה לִבְנִ֑י מִבְּנ֥וֹת הַֽכְּנַעֲנִ֖י וגו'.**

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד, המילה **כל** היא כינוי למידת **היסוד** המשיקה **למלכות,** כמבואר בספר **שערי אורה** (לר' יוסף ג'יקיטאלי, מתלמידי הרמב"ן) ולכן תִּיקַּ֫רא גם **המלכות** במידת **כל**, ורמז כאן **שיהיה אברהם מודיע מלכות ה' בעולם.** ככתוב כִּי **כָל** בַּשָּׁמַ֖יִם וּבָאָ֑רֶץ, לְךָ֣ ה' **הַמַּמְלָכָ֔ה** וגו' (דה"א כט, יא).

זה שאמר וה' בֵּרַךְ֙ אֶת אַבְרָהָ֔ם בַּכֹּ֑ל. שבירכו שתהיה מידת **המלכות מתפרסמת על ידו.** וכמבואר לקמן בפס' הבא.

ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. וזה שאמר **וְאַשְׁבִּיעֲךָ֞ בה' אֱלֹקֵ֣י הַשָּׁמַ֗יִם וֵֽאלֹקֵי֙ הָאָ֔רֶץ.** (כד,ג'). ופירש רש"י **וֵֽאלֹקֵי֙ הָאָ֔רֶץ** שהרגיל מלכותו בפי הבריות. וכדלקמן.

ואין מלך בלא עם, ועתה העת ליצירת העם **שימליכוהו,** ולכן מיד **וַיֹּ֤אמֶר אַבְרָהָם֙ אֶל-עַבְדּ֔וֹ** וגו' **אֲשֶׁ֥ר לֹֽא-תִקַּ֛ח אִשָּׁ֖ה לִבְנִ֑י מִבְּנ֥וֹת הַֽכְּנַעֲנִ֖י** וגו'.

^^^^

ה' אֱלֹהֵ֣י הַשָּׁמַ֗יִם אֲשֶׁ֤ר לְקָחַ֙נִי֙ מִבֵּ֣ית אָבִ֔י וגו' הֽוּא יִשְׁלַ֥ח מַלְאָכ֖וֹ לְפָנֶ֑יךָ וְלָקַחְתָּ֥ אִשָּׁ֛ה לִבְנִ֖י מִשָּֽׁם. (כד, פסוק ז')

אֱלֹהֵ֣י הַשָּׁמַ֗יִם. פירש רש"י ולא אמר **ואלהי הארץ,** ולמעלה אמר ואשביעך בה' אֱלֹהֵ֣י הַשָּׁמַ֗יִם וֵֽאלֹקֵי֙ הָאָ֔רֶץ. אמר לו: **עכשיו** הוא אלהי **השמים** ואלהי **הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות,** אבל **כשלקחני** מבית אבי, היה אלהי **השמים ולא אלהי הארץ,** שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ויש לשאול, הרי סוף סוף כבר הרגיל בפי הבריות לומר **ואלקי הארץ.** והוא מורה על מלכותו והשגחתו ית' בארץ. וכיצד ישנה מן ההרגל לומר עתה **כמאז** רק **אלקי השמים.**

ואע"פ שאז עדיין לא הורגל בפי הבריות, **אבל עתה,** על כל פנים הוא כבר מורגל בפיהם **כאלקי הארץ.** **ולכאורה** יש כאן כמין **המעטה בשבחי הקב"ה.** ולא יתכן **שאברהם עצמו ימעט** בשבחו של מקום, **ובעיקר במלכותו ית' בארץ.**

ובשימת לב, והתבוננות בדברי אברהם **יש לומר** שאכן **אין הוא ממעט בשבחו של מקום,** ואע"פ שלא אמר בפירוש **אלקי הארץ** מכל מקום אין הוא מחסיר חלילה בשבח המלכות והשגחת השם בארץ, **אלא אדרבה,** בדבריו הוא **שוזר** את שבח **ההשגחה,** ואת **תוקף מלכותו** יתברך **בארץ**.

ויודגש בדבריו תוקף ההשגחה והמלכות באומרו:

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר **לָקָחַנִי** מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וַאֲשֶׁר **דִּבֶּר-לִי** וַאֲשֶׁר **נָשְׁבַּע-לִי** לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ **אֶתֵּן** אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת **הוּא יִשְׁלַח** מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִשָּׁם.

הרי שבפעולות אלו של הקב"ה יש **תיאור מדויק והגדרה מפורטת** מה היא **כוחה של השגחת ה'** ומלכותו בעולם. **אֲשֶׁר לָקָחַנִי וַאֲשֶׁר דִּבֶּר-לִי וַאֲשֶׁר נָשְׁבַּע-לִי הוּא יִשְׁלַח.**
היוצא מכך, איפוא, שאברהם בדבריו הרויח שני הדברים גם יחד. **גם** הדגיש **ההבדל** בין מה שהיה נקרא אז ומה שהוא מורגל בפי הבריות **עתה, וגם** החזיר העטרה והכבוד למי שהכבוד שלו, **לתאר אופן השגחתו ומלכותו בעולם.**

ועל דרך הרמז והסוד ירמוז כאן להשתלשלות ההוי"ה דרך ארבע עולמות, אצילות בריאה יצירה **עשייה,** שם תוקף ההשגחה ומלכות ה' בארץ:
אֲשֶׁר **לָקָחַנִי** - עולם האצילות
וַאֲשֶׁר **דִּבֶּר-לִי** - עולם הבריאה
וַאֲשֶׁר **נָשְׁבַּע-לִי** - עולם היצירה
הוּא יִשְׁלַח - עולם העשייה.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וַיַּקַּח עֲשָׂרָה גְמַלִּים מִגְּמַלֵּי אֲדֹנָיו [כד,י']
ותימה, מדוע יצטרך העבד עשרה גמלים.
ועל דרך הסוד יש לומר שהם **עֲשָׂרָה גְמַלִּים** כנגד עשר ספירות הק' בהשתלשלות ההוי"ה להשגחה פרטית, **לגמול טוב** עם הבריות.

^^^^

וּבְנוֹת אַנְשֵׁי הָעִיר יֹצְאֹת לִשְׁאֹב מָיִם [כד,יג']
בשימת לב, יוצאות קרי, יוֵצאת כתיב.
שמכל בנות העיר חשובה רק אחת ששקולה כנגד כולן.

^^^^

וְהָיָה הַנַּעֲרָ אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיהָ הַטִּי-נָא כַדֵּךְ וְאֶשְׁתֶּה וְאָמְרָה שְׁתֵּה וְגַם-גְּמַלֶּיךָ אַשְׁקֶה אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וּבָהּ אֵדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי (כד,יד')

הַטִּי-נָא כַדֵּךְ.

יש ליתן טעם בסימן זה שמסר אליעזר. **מה היא הטיה זו.** וכמבואר ברש"י לקמן (כד,סד') והעולה **מלעומקו של מקרא** שם, שזה הסימן היה מסור בידו של אליעזר: **אם תטה כדה**, יש בה **מידת ההטיה**, הכוללת **ג' מידות** הנצרכות לביתו של אברהם: מידת **הענווה**, **יראת שמים וגמילות חסדים**. וכאן נתגלתה **מידת הגמילות חסדים שבה**, וכמו שאמרו [ראש השנה יז] רב חסד - **מַטָּה** כלפי חסד. ועל ידי ההטיה הוכיחה עצמה בעלת מידת החסד כאברהם.

^^^^

אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וּבָהּ אֵדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי (כד,יד')

אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק
יש לשאול, וכי יעלה על הדעת שעבד יקרא לאדונו עבד, גם אם כוונתו לשמים, עד שהוצרך לתקן דבריו ולקראו **אֲדֹנִי**. אלא כך יש לפרשו כהמשך הפסוק על דרך סרסהו ודרשהו כאשר "יצחק" יעבור לסוף הפסוק:
אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ - לאליעזר, **וּבָהּ אֵדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי** עם יצחק.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

או כלך לדרך זו: שיובן על ידי תוספת ו' החיבור כזה: אֹתָהּ הֹכַחְתָּ לְעַבְדְּךָ [אליעזר] **וְלִיצְחָק,** וּבָהּ אֵדַע כִּי-עָשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנִי - **עם אברהם.**

ויש ליתן את הדעת מדוע כתב הפסוק לכאורה שלא כסדר. אלא יש לומר כי **גבהות לב העבד** למדנו כאן, שהזכיר עצמו **בתחילה,** שהוכחת ה' כביכול היא בשבילו, וגם נראה כקורא ליצחק עבד אם כי עבד ה', ורק לבסוף תקן לומר אדוני, כאשר בעל כרחו הודה כי החסד אשר עושה ה' הוא עם אדונו ולא עמו שהוא עבד לאדונו.

הֹכַחְתָּ קרי ביה: הַכַּחְתּ. אל תקרי **אֹתָהּ הֹכַחְתָּ** אלא **אַתָּה הַכַּחְתּ.** אתה בעל הכוחות כולן. וגילה בזה תוקף השגחתו ית'. שגם בגבהות לבו יודע ומכיר כי גבוה מעל גבוה שומר כמובא בקהלת ה,ז': כִּי גָבֹהַּ מֵעַל גָּבֹהַּ שֹׁמֵר וּגְבֹהִים עֲלֵיהֶם ופירש"י שם: ורואה את מעשיהם וגבוהים יש עליהם העושים שליחותו של מקום. ואע"פ שדבר הפסוק בפורענות הרי מדה טובה מרובה.

^^^^

וְכַדָּה עַל-שִׁכְמָהּ: וְהַנַּעֲרָ [כד, טו-טז']

על דרך הרמז יִקָּרֵא למפרע: **וְהַנַּעֲרָ שִׁכְמָהּ עַל וְכַדָּהּ,** לרמוז שעתידה ללדת את יעקב, שישלח את **הנער** הוא בנו יוסף **שְׁכֶמָה.** והוא יעקב יִוָּתֵר לבדו **לכדו,** להתגבר **על** עשו, כדי שיירש זרעו את שער שונאיו.

^^^^

וְהָאִישׁ מִשְׁתָּאֵה לָהּ מַחֲרִישׁ לָדַעַת הַהִצְלִיחַ ה' דַּרְכּוֹ וגו'. [כד,כא']

תימה, הרי התקיימו הסימנים, ומדוע משתאה ההצליח וכו', אלא הדגש על **לָהּ.** מִשְׁתָּאֵה **לָהּ.** לדעת האם אינה חגרת או סומא וכו', כדאמרו ששאל שלא כהוגן.

^^^^

{כט} **וּלְרִבְקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבָן וַיָּרָץ לָבָן אֶל-הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל-הָעָיִן:** {ל} **וַיְהִי | כִּרְאֹת אֶת-הַנֶּזֶם וְאֶת-הַצְּמִדִים עַל-יְדֵי אֲחֹתוֹ וּכְשָׁמְעוֹ אֶת-דִּבְרֵי רִבְקָה אֲחֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה-**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

דִּבֶּר אֱלַי הָאִישׁ וַיָּבֹא אֶל-הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל-הַגְּמַלִּים עַל-הָעָיִן. [כד, כט'-ל']

לכאורה נראין הפסוקים שלא כסדר. שקודם היה לו לומר פסוק ל': **וַיְהִי** | **כִּרְאֹת** אֶת-הַנֶּזֶם וְאֶת-הַצְּמִדִים עַל-יְדֵי אֲחֹתוֹ **וּכְשָׁמְעוֹ** אֶת-דִּבְרֵי רִבְקָה אֲחֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה-דִבֶּר אֵלַי הָאִישׁ, ורק אחרי כן לומר פסוק כט: **וְלָבָן** אֶל-הָאִישׁ הַחוּצָה אֶל-הָעָיִן.

ויש לומר שאכן, בתחילה **שמע** אחר כך **ראה** ורק אחרי כן **רץ.** ומדוע נכתב בסדר הפוך, לומר לך מה שהדריך וזרז את ריצתו **זה מה ששמע וראה, וכל משך ריצתו היו הנזם והצמידים לנגד עיניו ודברי אחותו מהדהדים באזניו.**

^^^^

וַיֹּאמֶר בֹּוא בְּרוּךְ ה' (כד,לא')

תימה, מה יש לו ללבן הרשע לומר **בְּרוּךְ ה'** ולהודות במציאותו ית'.

ויש לומר שאכן, כאן גילה לבן את **תוקף גבהות לבו ותוקף כיעור גאוותו.** שהרי יודע היה שאליעזר בא מכנען המקולל, ארור כנען וכו'. וגם אברהם אמר לו **בני ברוך ואתה ארור,** ואין ארור מְדַבֵּק בברוך. **ואף על פי** שהיה יודע שהוא **ארור** קראו **בְּרוּךְ ה'**. ובזה רצה **להמריד עבד על אדונו**.

^^^^

וָאָבֹא הַיּוֹם אֶל-הָעָיִן (כד,מב')

מפרש רש''י וָאָבֹא הַיּוֹם. היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא, **יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים,** שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה.

לפשוטו של מקרא שיחתו של אליעזר הנכפלת בתורה - יפה **יותר** מתורתן של בנים הנכתבת רק ברמזים.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח והלשון, יבואר בדרך אל תקרי. אל תקרי **יותר מ** - , **במ'** היתרון, אלא במ' היחס. במובן של **מִתּוֹךְ.**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וכה תידרש: יפה שיחתן של עבדי אבות **מתוך** תורתן של בנים.

עבדי אבות הוא האדם **העומד בתפילה,** ויפה שיחתו לפני המקום כשהוא מתפלל **מתוך** לימוד התורה הק'. שהעומד בתפילה הוא **כעבד,** והלומד תורה הוא **כבן**. ותפילת העבד יפה כשהיא באה **מתוך כח התורה** של היותו **בן**.
והיינו: **יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מִתּוֹךְ תורתן של בנים**.

ובכך יתבאר פירוש רש"י בפרשת בהעלתך (פרק ח, פסוק יט'):

וְאֶתְּנָה אֶת הַלְוִיִּם נְתֻנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** לַעֲבֹד אֶת עֲבֹדַת **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** בְּאֹהֶל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** וְלֹא יִהְיֶה **בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל** נֶגֶף בְּגֶשֶׁת **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** אֶל הַקֹּדֶשׁ (ח, יט')

פירש רש"י בפסוק הנ"ל בשם המדרש רבה, **שמתוך חיבתן** של ישראל כפלן **חמש פעמים** בפסוק אחד כנגד חמישה חומשי תורה.

כן על דרך הצח יכוון הפסוק שיפה עבודת ה' מתוך לימוד תורה.

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר שעל כן אנו מזכירין שֵׁם **ישראל** כמה פעמים [ויש שמזכירין חמש פעמים] **בְּגֶשֶׁת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ** בתפילת **שמונה עשרה**:
צוּר **יִשְׂרָאֵל** קוּמָה בְּעֶזְרַת **יִשְׂרָאֵל** וּפְדֵה כִנְאֻמֶךָ יְהוּדָה וְ**יִשְׂרָאֵל** [וְנֶאֱמַר: גֹּאֲלֵנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ **יִשְׂרָאֵל**] בָּרוּךְ אַתָּה ה' גָּאַל **יִשְׂרָאֵל**.
להזכיר **חיבתן** של **ישראל** העוסקים בתורה ואשר על כן הם נוטריקון: **י**ש **ש**שים **ר**בוא **א**ותיות **ל**תורה לפתוח לפניהם שערי תפילה.

ועוד, שתהא **זכות התורה** עומדת להם לבני ישראל **בעת עליית תפילתם אל כסא הכבוד.**

והיינו כדלעיל, בפירוש רש"י: יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים. **מִתּוֹךְ** תורתן של בנים.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וְאָשֵׂם הַנָּזֶם עַל-אַפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל-יָדֶיהָ [כד, מז']

פירש רש"י בפסוק כב': **ושני צמידים.** רמז לשני לוחות מצומדות.
עשרה זהב משקלם. רמז לעשרת הדברות שבהן.

ולכאורה יש לשאול הרי אין שני הלוחות ועשרת הדברות לפשוטו של מקרא, ומדוע פירש כן.

ולעומקו של מקרא יתפרש היטב **הלפשוטו** של מקרא. שכן כתוב כאן **וְאָשֵׂם** הַנָּזֶם עַל-אַפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל-יָדֶיהָ. **וְאָשֵׂם** כתיב ללא יו"ד. וקרי ביה: **וְאָשֵׂם.** מי הָאָשֵׂם שעשו את העגל - כסף וזהב שהרבה להם הקב"ה עד שאמרו דַי. וכפי שאמרו במסכת ברכות [לב.] מאי **וְדֵי זָהָב** - אמרי דבי ר' ינאי כך אמר משה לפני הקב"ה רבונו של עולם **בשביל כסף וזהב** שהשפעת להם לישראל עד שאמרו **דַי, הוא** גרם שעשו את העגל.
וכן פירש רש"י על הפסוק [דברים א,א'] אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וגו' **וְדֵי זָהָב.**
ודי זהב. הוכיחן על העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל (הושע ב י). ומהעגל נסתובב שבירת הלוחות.
וכאומרו: **וְאָשֵׂם** - מי האשם? **הַנָּזֶם עַל-אַפָּהּ וְהַצְּמִידִים עַל-יָדֶיהָ** שבגללם נשתברו הלוחות ועשרת הדברות פרחו באויר.

לכן פירש רש''י וצמידים רמז לשני לוחות מצומדות, **עשרה זהב משקלם.** רמז לעשרת הדברות שבהן.

ועל דרך הצח יֵאָמֵר על ''די זהב'':
הַאי דִּי דַי לִידַיי,
לַזָּהָב אָמְרוּ דַי
וַיַּעֲשׂוּ אֲשֶׁר לֹא כְּדַאי,
וְהַלּוּחוֹת בִּשְׁתֵּי יָדַי,
וְאֶשַׁבְּרֵם לְשֶׁנֵי צְמִידַי,
נִשְׁמַט הַנָּזֶם מֵאַפַּי,
וְנִסְתְּרוּ פָּנַי,
עַד עֵת יֵרָצוּ בָנַי,
אָז אָרִיק עַד בְּלִי דַי
לָהֶם אֶת בְּרָכוֹתַי,
עַד שֶׁיִּבְלוּ שִׂפְתוֹתֵיהֶם מִלּוֹמַר דַי.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וַיִּתֵּן תֶּבֶן וּמִסְפּוֹא לַגְּמַלִּים וּמַיִם לִרְחֹץ רַגְלָיו וְרַגְלֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ. (כד,לב)

תימה, מאי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ. הרי בתחילה לא הוזכרו **הָאֲנָשִׁים** כלל, ואח"כ הוזכרו רק ג' פעמים, כאן ובפס' נד: וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא **וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עִמּוֹ** ובפס' נט: וַיְשַׁלְּחוּ אֶת-רִבְקָה אֲחֹתָם וְאֶת-מֵנִקְתָּהּ וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם **וְאֶת-אֲנָשָׁיו**. ואחרי כן **שתק קרא מהם,** כאילו נעלמו ואינם. ולא הוברר **מי הם האנשים ומתי** נתלוו אליו **ומתי** הסתלקו ממנו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהם **המלאכים** ששלח אברהם עם אליעזר, כאומרו **הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִשָּׁם** (לעיל פס' ז'). **וכן ידויק מהמדרש רבה** שבאמרו **הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ לְפָנֶיךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִשָּׁם** שלח עמו אברהם שני מלאכים, אחד **להנחותו בדרך,** ואחד **להוציא משם את רבקה.**

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא, שלכן יש **ג'** פסוקים נפרדים. להורות שהיו **ג'** מלאכים. אחד להנחותו בדרך, אחד להוציא את רבקה **ואחד להצילו מיד בתואל,** הוא המלאך שהחליף את צלחתו עם הרעל, בצלחתו של בתואל, כמובא ברש"י, ועל ידי כך שבתואל נסתלק לא היה מה שֶׁיְּעַכְּבוֹ עוד אצלם. על כן נאמר האנשים, עם ה"א הידיעה. אנשים לשון רבים, שהיו שנים כמדרש רבה, ועוד אחד שנאמר **הָאֲנָשִׁים** עם ה"א הידיעה. שנוסף להם עוד אחד להציל את אליעזר. ולכן הוזכרו **ג' פעמים** שהיו שלשה כי **ה**אחד היה מציל.

ועל דרך הצח והרמז, אלו ג' מלאכים היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט שבפרשת בשלח, (יד,יט-כא'), והם מע"ב שמות השם ונקראים: מיה, יייש, כלי . ונרמזים בפסוקים שלפנינו:
באמרו **הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ** רמז למלאך הנקרא בשם **מיה** ר"ת **ה**וּא יִשְׁלַח **מַ**לְאָכוֹ, בסדר הפוך.
ובאמרו **וַיּוּשַׂם לְפָנָיו לֶאֱכֹל,** (כד,לג') רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא **ייש**, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות [לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת בשלח] שכן **וַיּוּשַׂם - ויישם כתיב.**
ובאמרו **הֲתֵלְכִי עִם-הָאִישׁ הַזֶּה** (כד,נח') רמז למלאך **כלי, האומר לה לְכִי**.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

אֵלַי - אֲלַי

וָאֹמַר אֶל אֲדֹנִי אֵלַי לֹא תֵלֵךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי (כד,לט')

אֲלַי. פירש רש"י : אֵלָי כתיב, בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך.

ולעומקו של מקרא נרמזה שיחה זו בין אברהם ואליעזר בפסוק עצמו. שכן בהמשך (פס' מ') אומר אליעזר וָאֹמַר אֶל-אֲדֹנָי **אֲלַי** לֹא-תֵלֵךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי: וַיֹּאמֶר **אֲלַי** ה' אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ אִתְּךָ וְהִצְלִיחַ דַּרְכֶּךָ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לִבְנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי:

בפשטות באומרו **וַיֹּאמֶר אֲלַי**, כוונתו ואברהם אמר **אֲלַי** את הדברים הבאים: ה' אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ וגו'. אך **טעם הטיפחא** שבמילה **וַיֹּאמֶר,** (שהוא מעין הפסקה קלה) וכן טעם האתנחתא שבמילה **אֲלַי,** (שהוא גם מעין הפסקה) יוכיחו על הדו-שיח הנוקב שהיה ביניהם: **וָאֹמַר אֶל אֲדֹנִי אֵלַי,** כלומר אליעזר אומר **אֵלַי, וַיֹּאמֶר** אברהם - **אֲלַי ! אֵלַי וְלֹא אֵלֶיךָ!**

וכאומרו: יצחק נשאר במשפחתי ולא יהיה עמך לעולם. באשר אתה ארור והוא ברוך ואין ארור מַדְבֵּק בברוך.

^^^^

וְעַתָּה אִם-יֶשְׁכֶם עֹשִׂים חֶסֶד וֶאֱמֶת אֶת-אֲדֹנִי הַגִּידוּ לִי וְאִם-לֹא הַגִּידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל-יָמִין אוֹ עַל-שְׂמֹאל. (כד,מט').

יש ליתן טעם לאומרו וְעַתָּה אִם-**יֶשְׁכֶם** עֹשִׂים חֶסֶד. מאי **יֶשְׁכֶם.**

ולעומקו של מקרא יש לומר שנקט בלשון זאת להזכיר זכות אברהם **שהתחסד** עם קונו ונאמר בו (כב,ג') **וַיַּשְׁכֵּם** אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר, לעשות רצון אביו שבשמים. **ועל דרך** לשון נופל על לשון. אִם-**יֶשְׁכֶם** בזכות של **וַיַּשְׁכֵּם**.

ועוד רצה לומר אִם-יֶשְׁכֶם אם **יש בכם**. אצל רבקה נראה בעליל כי כל ישותה היא ישות של חסד. ואתם, פֶּן-יֵשׁ בָּכֶם שֹׂרֶשׁ פֹּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה [דברים ל, יז'], או גם **בכם יש** קורטוב של חסד,

לעומקו של מקרא
חיי שרה

אף כי לא תמצא **ישו**ת של חסד בקרב**כם.**

^^^^

וַיַּעַן לָבָן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מֵה' יָצָא הַדָּבָר לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ-טוֹב

מה' יָצָא הַדָּבָר. (כד,נ').

תימה, מה יש להם לרשעים להודות **שמה' יצא הדבר.** אלא לפי שלעיל מיניה בפסוק הקודם אמר להם אליעזר וְעַתָּה **אִם-יֶשְׁכֶם עֹשִׂים חֶסֶד** וֶאֱמֶת אֶת-אֲדֹנִי הַגִּידוּ לִי וגו', נזעקו לבן ובתואל, **רק לא תאמר שאנו עושים חסד. שכן דרכם של רשעים שעדיף להם להודות שמה' יצא הדבר** מאשר להודות **שעושים חסד.**

^^^^

הִנֵּה-רִבְקָה לְפָנֶיךָ קַח וָלֵךְ וּתְהִי אִשָּׁה לְבֶן-אֲדֹנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' [כד, נא']
לְבֶן-אֲדֹנֶיךָ.

כאן רמז הכתוב מאוויי לבו הרשע של לבן, לרשת את כל רכושו של אברהם. ולהיות אדוניו של אליעזר. שנאמר וּתְהִי אִשָּׁה לְבֶן-אֲדֹנֶיךָ. **אל תקרי** לְבֶן-אֲדֹנֶיךָ, **אלא לָבָן - אֲדוֹנֶיךָ.** שעל ידי רבקה ירצה לָרֶשֶׁת את כל רכושו של אברהם. ועל דרך הרמז לכן בֵּרַכְתָּ וְיִירַשׁ זַרְעֲךָ אל תקרי וְיִירַשׁ אלא ויורש. ויוריש זַרְעֲךָ לי את שער שְׂנוּאָיו.

^^^^

לֹא נוּכַל דַּבֵּר אֵלֶיךָ רַע אוֹ-טוֹב

יש ליתן טעם מאי **רַע אוֹ-טוֹב.** וי"ל כי כך אמר להם:

לא נוכל דבר אליך **רע**, שלא לקחת את רבקה עמך, **כי מביישת היא אותנו** במעשי החסדים שלה שהשקתה אותך ואת גמליך, ולא נוכל דבר אליך **טוב** שאמרת אם **ישכם עושים חסד** וגו'.

^^^^

וַיְבָרְכוּ אֶת-רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֲחֹתֵנוּ אַתְּ הֱיִי לְאַלְפֵי רְבָבָה וְיִירַשׁ זַרְעֵךְ אֵת שַׁעַר שֹׂנְאָיו (כד, ס')

תימה, מה ללבן הרשע לברך את רבקה שתהיה אלפי רבבה, **ועוד** שיירש זרעה את שער שונאיו, והלא הוא עצמו שער שונאיו, ונראה שמקלל

לעומקו של מקרא
חיי שרה

את עצמו. **ועוד** שהרי מֵעֵין זו הברכה ברך הקב"ה את אברהם, לאחר העקידה [כב,יז]: **וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר אֹיְבָיו**, ומנין לו ללבן הרשע לדעת נוסח הברכה.

ולעומקו של מקרא יש לומר כפי שנאמר בתנחומא (בראשית) **שלבן הוא בלעם**. ולבן רצה **לקללה** כפי **שבלעם רצה לקלל את ישראל**. והקב"ה הפך לו את הקללה לברכה, כפי שעשה לבלעם.

ומה רצה לקללה, לומר לה: רבקה את **היי עקרה**. ובא המלאך וּשְׁמוֹ **חַיִּי**, והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים מפסוקים ויסע ויבא ויט (בשלח י"ד,יט-כא'), והפך את **הקללה לברכה** ויצא מפיו **אַתְּ חַיִּי לְאַלְפֵי רְבָבָה**. ועוד רצה כנ"ל לקללה: ויוריש זַרְעֲךָ לי את שער שְׂנוֹאָיו, ובא המלאך וּשְׁמוֹ **חַיִּי**, והפך את **הקללה לברכה** ויצא מפיו **וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ אֵת שַׁעַר שֹׂנְאָיו**.

ובזה יובן כיצד ידע לבן הרשע מַטְבֵּעַ הברכות שבירך הקב"ה את אברהם. **שהרי אלו הם דברי המלאך שהפך הקללה לברכה,** ואָמוּן הוא המלאך **חַיִּי** אצל ברכותיו של הקב"ה.

וַהֲוֵינָן בָּהּ, מדוע שינה המלאך ממטבע הברכה שנתברך אברהם. שכן אברהם נתברך במטבע **וְיִרַשׁ זַרְעֲךָ** אֵת שַׁעַר **אֹיְבָיו**, וכאן נתברכה רבקה **וְיִירַשׁ זַרְעֲךָ** אֵת שַׁעַר **שֹׂנְאָיו**.

וי"ל שלפי העניין נשתנתה הברכה. שכן **לבן שהוא בלעם**, אינו רק בכלל **אֹיְבָיו** של זרע אברהם. אלא הוא ראש וראשון לכל **שֹׂנְאָיו.** ולכן נתברכה רבקה **וְיִירַשׁ זַרְעֲךָ** אֵת שַׁעַר **שֹׂנְאָיו**. **ובזה ינתן טעם** מדוע בפר' תולדות נאמר **וַיֵּעָתֶר לוֹ ה'** (כה,כא'). ופירש רש"י וַיֵּעָתֶר **לו ולא לה.** שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק**. ועוד יש לומר** שכוונתו בזה שלא יאמרו שֶׁמִּבִּרְכַּת לבן הרשע נתעברה.

ועוד יש לומר שבזה נתקיימה קצת מחשבתו הרעה לקללה שתהיה עקרה. לצרף מחשבתו על כל פנים קצת למעשה.

ועל דרך הצחּ, מה שברך יעקב ליוסף, (מט,כו') **בִּרְכֹת אָבִיךָ גָּבְרוּ עַל-בִּרְכֹת הוֹרַי,** הרי אלו המלים מתאימות לרבקה לאומרם ליצחק, **שבִּרְכֹת אָבִיךָ** שנתברך מפי השכינה, (כב,יז') כִּי בָרֵךְ

לעומקו של מקרא
חיי שרה

אֲבָרֶכְךָ וַהֲרָבָה אַרְבֶּה אֶת זַרְעֲךָ **כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם** גֶּבְרוּ עַל-בִּרְכֹת הוֹרַי שברכוני **אֲחוֹתֵנוּ אַתְּ הֱיִי לְאַלְפֵי רְבָבָה.**

ושמא יש לומר שכן שמע יעקב את אמו כך אומרת לאביו, וכמו שמובא בגמרא (סוכה נו עמ' ב') שותא **דינוקא** בשוקא, **דאבוה או דאימיה.**

ובא יעקב לחזק את דברי אמו, שלא יהיה בברכתו ליוסף בנו אף לא שמץ מדברי לבן לרבקה.

ועוד י"ל, שרצה לבן לקללה בקללת **יִירַשׁ הַצְּלָצַל**, כמובא בפרשת כי תבוא: כָּל-עֵצְךָ וּפְרִי אַדְמָתֶךָ **יִירַשׁ הַצְּלָצַל** ופירש רש"י שם: יעשנו הארבה רש [עני] מן הפרי, ורצה לכוון בזה שיתמעט פרי בטנה במקום אשר ברך ה' לאברהם ארבה את זרעך, וכשם שהפך ה' לבלעם את הקללה לברכה, כן כאן, שהרי אמרו במדרש תנחומא **בלעם הוא לבן**, הפך הקב"ה את הקללה לברכה ושם בפיו של לבן ברכה לרבקה וליעקב בנה: **שיירַשׁ** את **שַׁעַר** עשו ואת שער לבן שונאו. לכן נאמר **יִירַשׁ** בשני יודי"ן, **שיירַשׁ** גם את בכורתו וגם ברכתו של עשו וגם את רכושו של לבן, כמו ששמע יעקב את דברי בני לבן: וַיִּשְׁמַע אֶת-דִּבְרֵי בְנֵי-לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֵת כָּל-אֲשֶׁר לְאָבִינוּ **וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֵת כָּל-הַכָּבֵד הַזֶּה.** [בראשית לא,א'].

ועל דרך הצח יֵאָמֵר: מאי **שַׁעַר**, שהיה לבן חשוב במקומו כיושב בשער המלך, וכן הוא מה שנאמר בעשו [פר' תולדות] **כֻּלּוֹ כְּאַדֶּרֶת שֵׂעָר**. אל תקרא **שֵׂעָר** אלא **שַׁעַר**. וכן אל תקרא **כֻּלּוֹ** אלא **כָּלוּ**, שֶׁכָּל אלופיו **ואדיריו** של עשו, יפלו **וְיִכְלוּ** לפני יעקב כברכתו של **לבן**, וכנבואת ישעיהו [י,לד'] **וְהַלְּבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל.** ואל תקרא **לבנון** אלא **לבן**.

וכאומרו: **וְיִירַשׁ זַרְעֲךָ** יעקב **אֵת שַׁעַר** עשו וכן את שער כל **שׂוֹנְאָיו.**

^^^^

וַיְשַׁלְּחוּ אֶת-רִבְקָה אֲחֹתָם וְאֶת-מֵנִקְתָּהּ וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם וְאֶת-אֲנָשָׁיו: וַיְבָרְכוּ אֶת-רִבְקָה וַיֹּאמְרוּ לָהּ אֲחֹתֵנוּ אַתְּ הֱיִי לְאַלְפֵי רְבָבָה וְיִירַשׁ זַרְעֵךְ אֵת שַׁעַר שֹׂנְאָיו [כד, נט'-ס']
וְאֶת-אֲנָשָׁיו, אֵת שַׁעַר שֹׂנְאָיו.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

אנשיו אלו המלאכים שנתלוו לאליעזר כנ"ל, ובסדר היפוך האותיות **אנשיו** הם **שנאיו**. ועל דרך אל תקרי. אל תקרי שונאיו אלא **שנואיו**. כאן גילה לבן את דעתו שֶׁשָּׁנוי עליו כל דבר שבקדושה. שנאמר את שער שנאיו. שנואיו של לבן הם אנשיו של אברהם ואליעזר. זה שנאמר ארמי אובד אבי זה לבן, הוא בלעם שונאם של ישראל, כפי שנדרש במדרש תנחומא.

^^^^

וַיֵּצֵא יִצְחָק לָשׂוּחַ בַּשָּׂדֶה לִפְנוֹת עָרֶב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת-יִצְחָק וגו'(כד.סג-סד')

יש ליתן טעם לְמַה שהדגישה התורה מה כל אחד ראה בנשיאת עיניו. **וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גְמַלִּים בָּאִים וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת-יִצְחָק.**

ועוד, שהרי הכתוב מעיד שרבקה צנועה היתה, שנאמר **וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל, וַתִּקַּח הַצָּעִיף וַתִּתְכָּס**. ומה לה לשאת עיניה למרחוק. וכן יצחק עולה תמימה, מה לו לשאת עיניו למרחוק.

אלא יש לומר לעומקו של מקרא שהקב"ה השיא את עיניהם בעל כרחם כדי שיראו את מראה ההוד הנורא הזה. רבקה ראתה **י**ראה **צ**דיקות **ח**מלה [שנאמר ויאהבה] **ק**דושה, שהם ראשי תיבות **יצח"ק**, ויצחק ראה **גמילות** חסדים **מ**עשים טובים **ל**ב טוב **י**ראת שמים **מ**ידות טובות, שהם ר"ת **גמלי"ם**.

^^^^

וַתִּשָּׂא רִבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרֶא אֶת-יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל (כד,סד')

וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל. פירש"י לפשוטו של מקרא, **השמיטה עצמה לארץ,** כתרגומו **וְאִתְרְכִינַת. הטתה עצמה לארץ,** ולא הגיעה עד הקרקע, כמו **הטי נא כדך**, (לעיל כד,יד') ותרגומו אַרְכִינִי, **ויט שמים** (שמואל-ב כ, י.), וארכין, לשון מוּטָה לארץ. ודומה לו **כִּי-יִפֹּל לֹא-יוּטָל כִּי-ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ** (תהלים לז,כד') כלומר אם יטה לארץ לא יגיע עד הקרקע עכ"ל רש"י.

ולעומקו של מקרא ובשימת לב לג' הדוגמאות שבפירושו, **הטית הכד, הטית שמים, הטית הגוף** עד הארץ

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ולא עד בכלל, יֵאָמֵר: שזה הסימן היה מסור בידו של אליעזר **אם תטה כדה,** יש בה **מידת ההטיה,** הכוללת **ג' מידות** הנצרכות לביתו של אברהם: **ההכנעה וענוה, יראת שמים וגמילות חסדים**.

הכנעה וענוה כנגד **וַתְּפֶל מֵעַל הַגָּמָל,** וכפירש"י **שהטתה עצמה לארץ. יראת שמים** כנגד **ויט שמים** (שמואל-ב כ, י') **גמילות חסדים** כנגד **כִּי-יִפֹּל לֹא-יוּטָל כִּי-ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ.** והיא **מידה כנגד מידה, שהרי ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ** הוא כנגד מה שהאדם **סומך וגומל חסד לזולתו,** עד **כִּי-יִפֹּל** לפניו לסעדו ולתומכו, ולכן **לֹא-יוּטָל** לתהומות ארץ **כִּי-ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ.** וכפי שאמרו כנ"ל [ראש השנה יז.] רב חסד - **מַטֶּה כלפי חסד.**

וכאן מודיע הכתוב כי לא רק מידת הענוה והחסד בעניין הנצרך יש לה, אלא גם מידת היראה **שתמיד** מטה עצמה כלפי זולתה **וביותר עתה כלפי בעלה.** וכדרשו בית הלל: [מסכת ראש השנה יז.]: וְרַב חֶסֶד - **מַטֶּה** כְּלַפֵּי חֶסֶד.

^^^^

דרשת וַתִּקַּח הַצָּעִיף וַתִּתְכָּס

וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלָּזֶה הַהֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדֹנִי וַתִּקַּח הַצָּעִיף וַתִּתְכָּס: (כד,סה')

וַתִּקַּח הַצָּעִיף.

יש ליתן טעם ללקיחה זו. שהיה לו לומר וַתִּתְכָּס בְּצָעִיף. ומאי **וַתִּקַּח**.

ויש לומר בהמשך לפסוק הקודם **וביאורו:** משראתה את יצחק וידעה כי הוא אדוניה, **וַתִּקַּח,** לקחה מיצחק את **אור הצדיקות הענוה והיראה** וצירפה אותם יחד עם מידותיה. ולכן **וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמָל, שהפילה מידתה** והפכה להיות מנותנת **למקבלת.** כי **גמל** פירושו **גומל לאחרים. ומעתה** היא מקבלת ונגמלת מהאור של יצחק.

וַתִּקַּח **הַצָּעִיף**.

עוד יש ליתן טעם מה הוא **הַצָּעִיף ב"ה" הידיעה.** ולא שמענו קודם לכן על צעיף ידוע.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, יֵאָמֵר, שנקט הכתוב **נוטריקון:** צעי"ף: **צ**דיקות, **ע**נוה, **יראה**, **פ**ילול. (פילול מלשון כל פ"ה לך יודה והוא שיח התפילה בשדה).

ולכן נאמר בה"א הידיעה **הַתַּקַּח הַצָּעִיף**. שלקחה כנ"ל את אותן המידות הטובות שהתגלו לה ביצחק.

עוד יש לומר [ומובא ביתר פירוט בפרשת וישב] הוא אותו **הַצעיף שנתן אבימלך לשרה שבו נאמר הרי הוא לך כסות עינים** לכל אשר אתך ואת כל ונוכחת. ומשרה הועבר ע"י אברהם ואליעזר לרבקה, ויצחק העבירו ליעקב לפני צאתו לחרן, והחזיק הצעיף אצלו עד אשר יתברר מי הוא הראוי מבניו למלוך, ליתנו לו.

והצעיף היה כמעין מה שמבואר **על ידי אוה"ח הק'** בעניין המטה של משה רבנו: [במדבר, חוקת, כ,ח'] שהמטה שימש כ**"הרמנא דמלכא".** כעין **רשות מאת המלך** להמשיך מלכותו.

^^^^

וַתִּתְכָּס.

נתבאר בארוכה **בלעומקו של מקרא בפר' וירא**, (יח,יז' שם), ענין **ג' הכיסויים** כנגד האור הגדול של גילוי **ג' דברים**: אור **היראה** אור **האהבה** אור **האמונה**, וכמבואר שם בעניין **הַמְכַסֶּה** אני מאברהם. **ויְזָכֵר בזאת קיצור הדברים:**

הַמְכַסֶּה הנאמר באברהם הוא מַעֲטֶה **היראה**, **יראת ה'.** וככתוב בהר ה' יֵרָאֶה.

כְּסוּת עֵינַיִם שכתוב בְּשָׂרָה הוא מַעֲטֶה **האמונה**. **אמונת ה'.** כדכתיב וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאַבְרָהָם הֵינִיקָה בָנִים שָׂרָה (כא,ז'), והוא מָלֵא האמונה, המוציא אל הפעל את הרוח ממללא אשר טבע בנו הקב"ה.

וַתִּתְכָּס שכתוב ברבקה וַתִּקַּח הַצָּעִיף **וַתִּתְכָּס** הוא מַעֲטֶה **האהבה**, **אהבת ה'.**

ונוסף כאן על כל הנ"ל, **שהתכסתה במידותיו** הנ"ל של יצחק, להגן מפני האור הגדול שנתגלה עליו מעת העקידה. ועל ידי **הצעי"ף** הנ"ל לבשה **רוח הקדש ורוח נבואה** כשרה אמנו.

לעומקו של מקרא
חיי שרה

ובשימת לב לפירוש רש"י שהטתה עצמה לא עד הקרקע, משמע **שאין זו נפילה במובן הרגיל**, כגון מְעִידָה בעל כרחו של הנופל. **אלא כתרגומו וְאִתְרְכִינַת. שהטתה עצמה** ולא עד הקרקע, כדי לא להפיל ארצה כל הרוחניות השמימית שהשיגה מאור פניו של יצחק. **וכדי להעלות** את הארציות השמימה.

ועל דרך הצח והרמז יש לומר **שהטייתה כלפי יצחק** היתה כבר בכח **הטיית הכד** לאליעזר ולגמליו.

וירמזון אֵלַיִן מִלַּיָא לדברי הנביא (ישעיהו, נד,יב') **וְשַׂמְתִּי כַּדְכֹד שְׁמִשֹׁתַיִךְ**. וכאומרו: בעבור שֶׁשִּׁמַּשְׁתָּ את אליעזר וגמליו של יצחק **בשני כדים**, תזכי שאשית ממך בן **כיעקב** איש תם יושב אהלים, תפארת התורה לדורותיו, וַיֵּאָמֵר עליהם **וְשַׂמְתִּי כַּדְכֹד שְׁמִשֹׁתַיִךְ**.

וזה **כ"ד כ"ד** שמשותיך. בגימ' מ"ח. שהם **מ"ח דברים של קניין התורה** שזכה בהם יעקב אבינו **מכח הטייתה של רבקה.** וכל זה רמזה התורה במילה "**ותתכס**": שהוא נוטריקון:

ותלבש **ת**פארת **כ**תר **ס**גולה. ולכן נאמר ורבקה אוהבת את יעקב. שעל ידי תפארת התורה של יעקב התמזגו אצלה האמונה היראה והאהבה והנחילה אותם לדורות. ולכן נאמר מיד לאחר מכן (כד,סז') "**וַיֶּאֱהָבֶהָ**". שגם ביצחק התמזגו האמונה והיראה והאהבה, כעין "וילכו שניהם יחדיו".

^^^^

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ וַיֵּשֶׁב יִצְחָק עִם-בְּאֵר לַחַי רֹאִי: (כה,יא')

יש לשאול, מה תלמוד לומר **בְּנוֹ**, שאין ת"ל **בְּנוֹ**, שאנו יודעים שהוא בנו של אברהם ומה ת"ל **בְּנוֹ**.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהקב"ה קרא לו **בְּנוֹ**, מחביבות שחבבו. וזה הפשט **וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ**.
ולכן ממשיך הפסוק וישב יצחק עם באר לחי ראי, כאילו הכתיב עליו הקב"ה וישב יצחק עם אביו האלקים שהתגלה בבאר לחי ראי.

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חָי מְאַת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים. (כה,כז)

יש ליתן טעם, מדוע אצל שרה נכתב **שְׁנֵי** חַיֵּי שָׂרָה (כג,א') **בסיום** סיכום מנין שנותיה, ואילו אצל אברהם נאמר וְאֵלֶּה יְמֵי **שְׁנֵי** חַיֵּי אַבְרָהָם וגו' **בתחילת** סיכום מנין שנותיו.

ויש לומר שאצל שניהם נאמר **שְׁנֵי** להורות על **שני חלקי חיים.** (וכנ"ל כג',א'). אצל שרה חלקה **הראשון** עד שנולד יצחק וחלקה **השני** מלידתו עד עקידתו, וכנ"ל. **ואצל אברהם** חלק חייו **הראשון** היה עד עקידת יצחק וחלק חייו **השני** היה מעקידת יצחק ועד ראותו צאצאיו, כדי לקיים למען יצוה את ביתו אחריו.

ואשר על כן נאמר בשרה **שְׁנֵי בסוף** סיכום שנותיה, כי בעקידה סיימה שנותיה, ובאברהם נאמר **שְׁנֵי בתחילת** סיכום שנותיו. כי מהעקידה החל חלק שני של חייו. ככתוב: **וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר חָי** וגו'.

ועל דרך הצח, אפשר לומר שנאמר באברהם **שְׁנֵי** בתחילה, שכביכול מהעקידה **המשיך גם את שנותיה של שרה,** ובזה **שניהם** חיו כמנין שנותיו, וכפי המדרש תנחומא דלעיל, שכך היתה ראויה שרה לחיות עד סוף ימי אברהם.

ועל דרך המוסר והאמונה, שלצדיקים יש **שני** חיים. חיים בעולם הזה וחיים לעולם הבא. והעולם הזה הוא פרוזדור לעולם הבא. לכן נאמר בסיכום שנות הצדיק שְׁנֵי. שבסוף החיים בעולם הזה מתחיל **החלק השני של חייהם**, לעולם הבא.

ועוד על דרך המוסר והאמונה, תצא מכאן הוראה לכל אדם שיראה בעצמו בכל תקופה מתקופות חייו כשני חייו. שהחלק השני אשר הוא עומד בו יש בו כדי להניף עצמו ביתר שאת וביתר עוז. אינו דומה ראשון לשני. שאינו דומה מה שהשיג עד עתה למה שעתיד להשיג מכאן ולהבא. וכגון אברהם שאינו דומה נסיון ראשון שעמד בו לנסיון שני, שהם מתגברים והולכים עד שעמד בנסיון העקידה. וכן הלאה יתן החי אל לבו עד כמה צריך למנף עצמו בכל עת, ובכך יתן תמיד שבח

לעומקו של מקרא
חיי שרה

והודיה לבורא יתברך שמעלהו מדרגה לדרגה. וכגון שאמרו [פרקי אבות ה, כא] בן שלש עשרה למצוות בן שמונה עשרה לחופה בן שלשים לכח וכו'. שאין דומים חייו עד שלש עשרה למצוות לחייו אחרי שלש עשרה למצוות. והרי שני חייו שבתחילת דרכו. וכן בבחרותו וכן בזקנותו וכן בלימודו שאין דומים חייו לפני שזכה לסיים מסכת בלימודו לחייו שלאחר מכן, בהם הוא ממנף עצמו למסכת הבאה. וכן הלאה. ועל כגון דא נאמר ויהיו ימי שני חייו וגו'. שלא פסק מלהתקדם בכל אורחות חייו במידותיו ובאורחות חייו. ואז ממילא בעת פקודה שפיר נאמר בו שני ימי חייו, שאינו דומה מה שהשיג בעולם הזה למה שהולך ומשיג בחיי העולם הבא. שנאמר ילכו מחיל אל חיל ייראה אל אלקים בציון.

^^^^

וַיְקָבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל֑ בָּנָיו אֶל-מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה וגו'. (כה,ח-ט). ופירש רש"י **יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל֑**. מכאן שעשה ישמעאל תשובה, **והוליך את יצחק לפניו,** והיא שֵׂיבָה טובה שנאמר באברהם. **ועל דרך הצחּ, אל תקרי** שֵׂיבָה טובה **אלא שִׁיבָה טובה.** שהשיב נשמתו לבוראו בדרך טובה, זה שכתוב **וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשֵׂיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׂבֵעַ וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמָּיו.**

^^^^

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת֙ בְּנֵ֣י יִשְׁמָעֵאל֔ בִּשְׁמֹתָ֖ם לְתוֹלְדֹתָ֑ם בְּכֹ֤ר יִשְׁמָעֵאל֙ נְבָי֣וֹת וְקֵדָ֔ר וְאַדְבְּאֵ֖ל וּמִבְשָֽׂם: (כה,יג)

על דרך הרמז ירמזון אֵלּין מִלַּיָא **לדרך לימוד התורה הק'**. כדרך שבקש אברהם (בפרשת לך לך יז,יח') **וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לוּ יִשְׁמָעֵאל יִחְיֶה לְפָנֶיךָ**, ופירש רש"י שם **בִּירֵאָתֶךָ**. ואין יראה בלא תורה. ולכן כאילו כתיב: **בְּתוֹרָתֶךָ.**

ואשר על כן ידרשו שמות תולדותיו לדרך לימוד התורה:

נְבָי֣וֹת וְקֵדָ֔ר וְאַדְבְּאֵ֖ל וּמִבְשָֽׂם כנגד פשט רמז דרש סוד. כיצד:

נְבָי֣וֹת כנגד ניב שפתים, והוא כנגד **הפשט**.

וְקֵדָ֔ר מלשון קודר וחודר כחוד הסיכה

לעומקו של מקרא
חיי שרה

והוא כנגד **הרמז**, הנוקב בכל שהוא. שרמז קל קודר וחודר ונוקב עד מעמקי המצולות.

וְאַדְבְּאֵל הוא **הדרש**, כשם שאומרים אַדְ.., עד שֶׁ.., **אַדַבְּאֵל**, כאומרו: אַד דְּבְּאֵלֶה עסקינן, כמו: אדהכי והכי.

וּמִבְשָׂם הוא **הסוד** אשר מְבַשֵּׂם את העולם.

וּמִשְׁמָע וְדוּמָה וּמַשָּׂא: (כה,יד')

ועתה יפרט ג' חלקי **השתדלות האדם** בלימוד התורה הק':
וּמִשְׁמָע הוא **שמיעת האזן**,
וְדוּמָה הוא הוא **העיון** השקט כעין "לך דומיה תהילה", וכן הוא **הַמְּדַמֶּה** מילתא למילתא,
וּמַשָּׂא הוא **הגירסא**, הוצאת העיון אל הפועל, ומלשון משא, דיבור נבואי. כמו (זכריה יב,א') מַשָּׂא דְּבַר יְהוָ֖ה עַל יִשְׂרָאֵ֑ל.

ועתה, יפרט הכתוב חמישה חלקי הלימוד **שלאחר העיון**:
חֲדַד וְתֵימָא יְטַוּר נָפֵישׁ וָקֻדְמָה (כה,טו')

חֲדַד
הוא **החידוד והפלפול**,
וְתֵימָא הוא **הצדדים השונים של הסוגיה** כאומרו אי תימא הכי ואי תימא הכי.

יְטַוּר
הוא מלשון **הר גבוה**, כטורוס אומנוס, שהוא תרגום להר ההר, הוא **היגיעה והעמל**,

נָפֵישׁ
הוא **החזרה** על הסוגיה עוד ועוד לשון **הרבה פעמים**, כי כן תרגום **נָפֵישׁ**, מלשון ריבוי.

וָקֻדְמָה
הוא **סדר הכנה והיקף** הסוגיה, כאדם המביט קדימה לראות מה יעד הליכתו.

על פני כל אחיו נפל כן יפלו לפני הלומד כל הסוגיות שבש"ס.

ונקראו בני ישמעאל, שבזכות התורה לבנים ישמע הא-ל שוועתנו.וכל זאת רמז הכתוב באויבי ישראל, שאם אתה עושה כן, **אויביך נופלים תחתיך.**

^^^^

לעומקו של מקרא
חיי שרה

וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל (כה,יז)

יש ליתן טעם לאומרו **שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל**. לפשוטו של מקרא יתכוון הכתוב לשנות חיי ישמעאל. **שְׁנֵי** לשון **שָׁנִים.**

ולעומקו של מקרא, יְדֻרַּשׁ גם כאן כאצל שרה ואברהם **שְׁנֵי** מלשון **שָׁנִים. וכאומרו**: נחלקו חיי ישמעאל **לִשְׁנַיִם.** החלק הראשון של חייו **לפני** שעשה תשובה. והחלק השני של חייו **לאחר** שעשה תשובה. וכפירוש רש"י על הפסוק **וַיִּגְוַע וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשֵׂיבָה טוֹבָה זָקֵן וְשָׂבֵעַ וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמָּיו.**

ומה היא השֵׂיבָה טובה שנאמרה באברהם, שעשה ישמעאל תשובה, והוליך את יצחק לפניו בקברם את אברהם, שנאמר **וַיְקַבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק וְיִשְׁמָעֵאל בָּנָיו.** ואין לתמוה שהרי כבר מת אברהם והיכן השיבה הטובה. אלא יש לומר **שכבר בחייו** עשה ישמעאל תשובה ולכן הוליך את יצחק לפניו.

^^^^

הפטרה לפרשת חיי שרה

הקדמה

כבר התבאר כי ההפטרות תוקנו על ידי חז"ל כדי להיות כעין תחליף לפרשה כאשר לא ניתן היה לקרוא בתורה בצבור, משום גזירות היוונים. ומאז תוקנו לא זזו ממקומן, גם לאחר חלוף הגזירות. ובשל כך נבחרו הפטרות שיש בהן כדי להזכיר את ענייני הפרשה.

ואשר על כן יֵאָמֵר

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

לפשוטו של מקרא, הקשר בין ההפטרה והפרשה **נראה** כבר בתחילת ההפטרה בפסוק הראשון: מלכים א פרק-א פסוק א' **וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים.** ומזכיר בזה את אשר נאמר באברהם בפרשתנו:
[כד,א] **וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים.**

ובשימת לב, לא יהיה זה הקשר היחידי לפרשה. אלא כעין **כותרת** לשלל עניינים, שבין אברהם אבינו לדוד

לעומקו של מקרא
חיי שרה

המלך: שכן ההפטרה היא מעין המשך לפעלו של אברהם אבינו, שהוא אבי האומה, והוא **הראשון בשבעת הרועים** שעמדו לישראל, ודוד המלך הוא **השביעי לרועים הנאמנים.** ובשניהם התבררה **תוקפה של מלכות,** כשבאברהם נאמר בפרשתנו [כג,ו'] **נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ**, והוא עניין של מלכות, ובדוד המלך נאמר: [בסוף ההפטרה] **יְחִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם**. וכן מצינו בפרשתנו שאברהם מעמיד המשך לדורותיו הוא יצחק אבינו **וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיהוָ"ה בֵּרַךְ אֶת-אַבְרָהָם בַּכֹּל** (כד,א') וכפירוש רש"י בפסוק זה: **בַּכֹּל** עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה. וכן בהפטרתנו דוד המלך מעמיד המשך למלכותו הוא שלמה המלך: {ל} **כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי** וגו' **כִּי שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאִי תַּחְתָּי.**

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר כי בשניהם, באברהם ובדוד נאמרו **כיסויים,** שיש לגלותם, כי עניין אחד להם. **באברהם** אומר הקב"ה **הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה,** והיינו שגילה לו את דרכיו. **ומהפיכת סדום** נתגלגל הדבר שיצא דוד מרות המואביה.

ובדוד נאמר {א} וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ. על דרך הפשט יהיו בגדיו בגדים המחממים כפשוטו. אך **לעומקו של מקרא** יבואר שהוא כדרך שנאמר ביצחק {בראשית כז-כז} **וַיָּרַח אֶת רֵיחַ בְּגָדָיו**, וכדדרש ר' זירא [סנהדרין לז.] **אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו**, שכיסוהו לדוד המלך בבגדים הם **הבוגדים** המבקשים ליקח ממנו המלוכה, ומתוך התגברות על בוגדיו צמחה מלכות שלמה, ומלך המשיח שנאמר בו "והריחו ביראת ה'".

ועוד לעניין כיסוי ומַעֲטָה, התשובה והגאולה בהפטרה

וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים
וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ
(מלכים א, פרק א, פסוק א')

מפרש רש"י ולא יחם לו: אמרו רבותינו (ברכות סב ב): כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול. **ומדרש אגדה:** אמר רב שמואל בר נחמני: כשראה דוד את המלאך עומד בירושלים וחרבו בידו, נצטנן דמו

לעומקו של מקרא
חיי שרה

מיראתו. **ומובא בְּפִרְקֵי דרבי אֱלִיעֶזֶר בְּפֶרֶק מג:** רַבִּי אֲבָהוּ אוֹמֵר: **תְּדַע לְךָ כֹּחַ הַתְּשׁוּבָה,** מִדָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁבַּע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאָבוֹת הָרִאשׁוֹנִים לְהַרְבּוֹת אֶת זַרְעָם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב, וּבָא דָוִד לִמְנוֹת מִסְפָּרָם, אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: דָּוִד, אֲנִי נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבוֹתָם לְהַרְבּוֹת אֶת זַרְעָם וְאַתָּה בָּאתָ לְבַטֵּל אֶת דְּבָרִי - בְּשָׁבִילְךָ נִתְּנָה הַצֹּאן לְמַאָכָל, וּבְשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת נָפְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ" (דברי הימים־א כא, יד).

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא נָפַל מִיִּשְׂרָאֵל אֶלָּא אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה, שֶׁהָיָה שָׁקוּל בְּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים כְּשִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ; "אֲנָשִׁים" לֹא נֶאֱמַר כָּאן, אֶלָּא: אִישׁ.
וְשָׁמַע דָּוִד וְקָרַע אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ שַׂק וַאֲפֶר וְנָפַל עַל פָּנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן בְּרִית ה' וְהָיָה מְבַקֵּשׁ תְּשׁוּבָתוֹ מִלִּפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי הוּא שֶׁחָטָאתִי, הַעֲבֵר נָא חַטָּאתִי. **וְנִתְרַצֵּית תְּשׁוּבָתוֹ**.
וְאָמַר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית: הֶרֶף יָדֶיךָ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם רַב לָךְ" (שם שם, טו) ומַהוּ "רַב לָךְ"? אָמַר לוֹ: אָדָם רַב נָפַל מִיִּשְׂרָאֵל. וּמָה עָשָׂה הַמַּלְאָךְ? **לָקַח חַרְבּוֹ וְקִנְּחָהּ בְּטַלִּיתוֹ שֶׁל דָּוִד.**
וַיִּרְאֶה דָּוִד חַרְבּוֹ שֶׁל מַלְאָךְ וְהָיָה מְרַתֵּת בְּכָל אֵיבָרָיו עַד יוֹם מוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹא־יָכֹל דָּוִיד לָלֶכֶת לְפָנָיו לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים כִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֶרֶב מַלְאַךְ ה'" **ודרשינן סמוכים**, כתיב בסוף שמואל ב,(כד,טז') וַיִּשְׁלַחְ יָדוֹ הַמַּלְאָךְ | יְרוּשָׁלַ ָ ם לְשַׁחֲתָהּ וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל-הָרָעָה וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם רַב עַתָּה הָרֶף יָדֶךָ וגו' וכתיב "וְלֹא־יָכֹל דָּוִיד לָלֶכֶת לְפָנָיו לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים כִּי נִבְעַת מִפְּנֵי חֶרֶב מַלְאַךְ ה" ואומר הפרקי דר"א: **וְנִתְרַצֵּית תְּשׁוּבָתוֹ.**

ומה כתיב בסמוך לו,
וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים **וַיְכַסֻּהוּ** בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ.
ונתגלגל מכאן המלכת שלמה והוא הכנה למלך משיח בן דוד לעתיד לבוא בעת הגיע **הגאולה** השלימה.
והרי כסות התשובה והגאולה.

נמצאנו למדים כח הכיסוי של התשובה כדכתיב (תהלים לב,א') לְדָוִד מַשְׂכִּיל, אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע **כְּסוּי חַטָּאָה.** ופירש רש"י שם: אשרי מי שהקב"ה נושא פשע **ומכסה חטאיו.**

ואמרו חז''ל (ירושלמי תענית א,א), **אין ישראל נגאלין אלא בתשובה'' וכתב הרמב''ם** (הלכות תשובה פ"ז ה"ה), **וּכְבָר הִבְטִיחָה תּוֹרָה שֶׁסּוֹף יִשְׂרָאֵל**

לעומקו של מקרא
חיי שרה

לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוֹף גָּלוּתָן וּמִיָּד הֵן נִגְאָלִין.

ולאור כל הנ"ל יש לומר כי **אור התשובה והגאולה** כה חזק שיש לכסותו במעטה וכסות של **הצפיה לגאולה.** ובזה יתבאר חיבור ההפטרה לפרשתנו, בה מבוארים ג' הכיסויים של אמונה יראה ואהבת ה', **כהכנה** לגילוי הכסות של **התשובה והגאולה.**

^^^^

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור | מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com